

~~1/11~~
~~8/2~~


Укр $\frac{2}{250}$

А. Е. Пивень.

„Веселымъ людямъ

◎ ◎ ◎ на втиху!“

Сборникъ малороссійскихъ
веселыхъ разсказовъ, пѣсень
и стихотвореній изъ быта Ку-
банскихъ (Черноморскихъ)
казаконъ, а также и изъ дру-
гихъ источниковъ. □ □ □


Типографія Т-ва И. Д. Сытина
МОСКВА. — 1906 г.



1. Якъ цыганъ коня кравъ та пій- мався.

Зализъ цыганъ до одного чоловика у двиръ, забравсь нышкомъ у повитку, тай й ставъ потыхеньку выводить коня, колы на його биду выйшовъ изъ хаты хазяинъ; побачывъ винъ, що цыганъ у двори хазяинуе, пидкравсь до його ззаду тай попавъ за петелькы. Пручавсь - пручавсь цыганъ, ажъ не вырветьця, — попався у добри руки; отъ винъ и зачавъ просыть:

— Дядечку, голубчыку, пустить!

— Брешешъ гаспидський сынъ, не пустю!

— Ой, дядьку - добродію, пустить, будьте ласкови! Це я пошуткувавъ, а вы уже и за вспражки прыняли!

— Колы ты пошуткувавъ, такъ и я зъ тобою пошуткую!

Якъ зачавъ йому той хазяинъ давать метельци, якъ зачавъ надсажувать бебехивъ и въ спыну и въ ребра, такъ бидному цыганови и дыхатъ було важко! Порвавъ на йому усю одежу, обирвавъ на голови и на бороди усе волосся и вытягавъ його по усьому двору, якъ собаку. А дали, якъ уже добре и самъ заморывся, узявъ тай перекинувъ цыгана

черезъ дошки на улыцю. Черезъ время побачыли разъ того цыгана кой-яки люде на базари та й сміютьця зъ його:

— А що, цыгане, чы добре тебе учывъ той чоловикъ, якъ коней красты?

— Та хиба-жь я кравъ? Я тильке пошуткувавъ, а винъ бачъ прынявъ за правду; якъ-бы я знавъ, шо винъ такой сердытый, такъ и у двирь-бы до його не зайшовъ!

— А признайся, здорово винъ тебе одлупывъ?

— И, якъ тамъ здорово!

— Та бывъ цилисенький день!

— И який тамъ у Бога день! Тильке ось сонце сходе,—заразъ и заходе!..

— Та брешешъ,—не признаешся! Вытягавъ тебе, якъ собаку, по усьому двору!

— И який тамъ двирь! Корова ляже и хвоста не простягне!... Тутъ тильке тягне, тутъ и завертае!..

— Бывъ-бывъ тебе, волочывъ-волочивъ, та ще й черезъ дошки кынувъ!

— Такъ щожъ! Мене понесли, якъ пана, а винъ побигъ, якъ собака!

А. Пивень.

2. Козакъ задомъ ходить.

Одынъ армень та якосъ заслуживъ охвыцера. Ну, звисно, каждому охвыцерови даетьця денщыкъ, отъ и пры тому арменови служивъ денщыкомъ одынъ козакъ. Иде разъ той охвыцеръ у городи по улыци, а за нымъ иззаду иде його козакъ. Побачыли кой-яки армены того охвыцера, повыходылы на улыцю та й дывлятыця, бо ймъ, звисно, прыятно було, що охвыцеръ той зъ арменивъ. А дали одынъ зъ йихъ и каже до другы :

— Смотрытэ, гаспада! Какъ ужэ добрэ заслужили наши Карапэты!... Казакъ задомъ ходыты!...

(Со словъ С. Я. Шутько).

4. Писня про козака Мороза.

Ой, Морозе, та Морозенку,

Ой, ты славный козаче!

За тобою, та морозенку,

Вся Україна плаче!

Та не такъ тая Україна,

Якъ тее горде вйско...

Ой, заплакала Морозыха,

Идучы рано на мисто!

Ой, заплакала Морозыха,

Та й стал тужыты,

Що взя дийи сына Мороза

У вйсько служыты.

„Не плачь, не плачь, та Морозыхо,

Объ сыру землю не быйся,

Ходимъ зъ нами, зъ нами козакомы,

Та меду-вына напыйся!“

— „Ой, чо́го-сь мени, панове-браття,

Медь-выно не пьетыця,

Ой, десь мій сынъ, Морозенко,

Зъ Туркомъ-шведомъ бьетыця.

Ой, щось, браття, передъ дворомъ

Сызый орель вьетыця,

Мабуть мій сынъ, Морозенко,

Назадъ не звернегыця!“

У недилю та ранесенько,
Та ще до-схидь сонця,
Ой, плакала Морозыха,
Сыдя у виконця.

Ой, щось рано, ранесенько
Ставь макъ роспуськатыця;
Мабуть мій сынъ, Морозенко,
Въ неволю попався!

Ой, за нашою та гряницею
Шведынъ зъ ляхомъ бьетьця,
Нехай бьетьця, рубаетьця,
Винъ у тому кохаетьця.

Нехай бьетьця та воюетьця,
Йому Богъ не поможе,
Ой, якъ прийде та Морозенко—
Всихъ додолу положе!

Ой, изъ-за горы, зъ-за крутои
Гордо вйсько выступае;
Попереду та Морозенко
Сывымъ конемъ грае.

Ой, прыхымывъ головоньку
Коньку до гривы,
Ой, распустывъ чорни кудри
Коню до копыта.

Иды-иды, сывый коню,
Тыхою ходою,
Зостринемся изъ ордою
За быстрою рикою.

Ой, не выпивъ та Морозенко
На конька систы,
Обступылы Морозенка
Турецькыи вйська,

По тимъ бои запорожци
Покопалы шанци,
Ой, піймалы Морозенка
У недилю вранци.

Ой, не даромъ ранесенько
Той макъ роспуськався,—
Ой, уже-жъ нашъ Морозенко
Въ неволю попався!

„Продавай-же матусенько,
Волю та коровы,
Та выкупляй свого сына
Съ тяжкою неволи.

Продавай-же, матусенько,
Бычки та тельци,
Та выкупляй свого сына
Съ сырою темныци!

Не лай мене, матусенько,
Гризными словами,
Схамецешся, обильешся
Дрибными слъозама“...

Якъ узялы Морозенка
На гострыи спысы,
Та понесли Морозенка
У темныи лисы.

„Та вяжы, вража татарюго,
Назадъ руки стуга...
Буде на васъ, козаченькы,
Велька потута“...

Ой, вывели Морозенка
На Савуръ-могылу:
„Подывыся, Морозенку,
На свою Вкрайину!

Подивися, Морозенку,

Чи далеко выдаты?..

Ой, чась тобі, Морозенку,

Сыру землю глодаты!“

Посадылы Морозенка

На дубовій лавци,

Зняли съ того Морозенка

Кармазынь, сапьянци.

Посадылы Морозенка

На стальнимъ колочку:

„Скыдай, скыдай Морозенку.

Щовкову сорочку!“

Посадылы Морозенка

На биле ряденце,

Ой, выняли зъ Морозенка

Кровавое серце!...

Познималы зъ Морозенка

Вси червони стрички,

Куды везлы Морозенка,

Тамъ кровьяни рички!..

Роскопалы Морозенку

Глыбоку долину,

Высыпалы Морозенку

Высоку могилу.

Ой, чый-же то сывый коныкъ

По табуни ходыть?

Ой, то-жь того Морозенка,

Що по свиту не ходыть!

Ой, чый-же то сывый коныкъ

По табуни грае?

Ой, то-жь того Морозенка.

Що на свити не мае!

Ой, чый-же то сывый коныкъ
По табуни скаче?

Ой, то-жъ того Морозенка,
Що вся Вкрайна плаче!

Насыналы Морозенку
Высоку могылу:

„Дывысь, дывысь Морозенку,
На свою Вкрайину!“

„Чому-сь менц, мыле браття,
Вкрайна не мыла,
Тильке мыый, мыле браття,
Мій конычокъ сывый.

Осидлайте коня мого,
Та повьяжить зброю,
Нехай бижыть въ Украйину
Та до мого дому.“

Прылетила зозуленька,
Та й сила на лисци,
Пытаетьця Морозенка:

„Чы хочешъ ты йисты?“ —

„Не хочу я, зозуленько,
Ни пыты, ни йисты,—

Ой, занесы до матенькы
Та тяжкыи висты!“..

Прылетила зозуленька,
Начала куваты:

„Выйды, выйды, Морозыхо,
Морозова маты!“

Прылетила зозуленька,
Сила на воротахъ:

„Выйды, выйды, Морозыхо,
Въ червоныхъ чоботяхъ!“

Ой, якъ вийшла Морозыха
У густыи лозы,—

Ой, облылы Морозыху
Дрибненькыи слъзы.

„Чы чулы вы, сусидонькы,
Якый сонъ прыснывся?

Ой, що, вчора извечора
Мій сынъ оженився!

Ой, узявъ винъ въ чыстимъ поли
Вирную дружыну:

Высокую могылоньку,

Хрестъ та домовыну!“

Ой, Морозе, Морозенку,

Ты славный козаче,

За тобою вся Вкраина

Тяжко - важко плаче!..

5. Дурный Иванъ.

Жылы у одній станыци чоловикъ та жинка и нажымы воны соби багато усякого добра въ хазяйствѣ, бо занималысь хлиборобствомъ и плодымы багато скотыны и овецъ, та тильке черезъ те йимъ була беда, що у йихъ бувъ тильке одынъ сынъ та и той уродывся не такый, якъ у добрыхъ людей, бо хочъ и здоровый винъ вырись, та мало, якъ кажутъ, ума вынись. Вельке горе та беда була батькови й матери. черезъ того сына вана, бо що-бъ воны його не заставымы, куда-бъ не посламы, усе винъ переплутае и наробыть такой шкоды, що людямъ смихъ, а батькови й матери—стыдъ и соромъ. Черезъ таку вельку дурить уси сусиды прозвалы його дурнымъ Иваномъ. Пойихавъ разъ дидъ у поле оратъ и Ивана съ собою узять; отъ, якъ уже добре поробымысь и захотилось йисты, заходывсь бувъ дидъ кашу варыть, колы роздывывсь ажъ воны таганкивъ изъ дому не взяли. Отъ дидъ и пославъ Ивана за таганкамы додому. А иты було недалечко, бо воны нахалы близько коло станыци. Пишовъ Иванъ, та щобъ не

забуць, чого йому треба, пде та дорогою усе выгукуе:

— Таганы! Таганы! Таганы!..

А тутъ недалеко пахавъ одинъ чоловикъ поганенькымы волыкамы; работа у його дуже була плоха, бо волы поморылысь и някъ плуга не потягнуть. Почувъ винъ слова дурнога Ивана та подумавъ, що той на його волы каже: погани, погани; розсердивсь той чоловикъ, бросывъ пахать та й давай дурака быць; вырвавсь одъ його Иванъ, прыбигъ до батька та й плаче.

— Чого ты плачешъ? Пытае батько.

Розказавъ йому Иванъ, за що його той чоловикъ побывъ.

— Дурный ты! — каже батько. — Ты-бъ лучше знявъ шапку, поздоровкавсь, та й сказавъ-бы тому чоловикови: „Боже вамъ поможы святу землю пахать!“ Отъ-бы винъ тебе и не бывъ, а ще-бъ и спасыби сказавъ,

Пишовъ Иванъ упьять назадъ; иде дорогою, колы дывытьця, у одного чоловика ко нячка зъ повозкою загрузла у калюжу и някъ винъ йийи видгиль не вырятуе; поривнявся Иванъ зъ тымъ чоловикомъ, знявъ шапку, поздоровкавсь та й каже:

— Боже вамъ поможы святу землю пахать!

Розсердивсь той чоловикъ та й давай його быць. Утикъ упьять Иванъ до батька, та й плаче.

— Чого ты плачешъ? — пытае знову батько.

Розказавъ Иванъ, якъ його другый разъ побылы.

— Охъ, и дурный-же ты!— каже дидъ.— Ты-бъ лучше сказавъ тому чоловикови: „Эхъ, беда вамъ, дядьку!“ Та пидійшовъ-бы до його та й пидсобывъ-бы йому повозку вырятувать.

Пидшовъ Иванъ назадъ за таганкамы. Иде та й иде, уже пидходить до станыци, колы назустричъ йому йиде чоловикъ, везе пше-нюю у ссыпку на продажъ; повнисинька гарба накладена мишкивъ,— всылу кони везуть! Пидійшовъ Иванъ до того чоловика та й каже:

— Эхъ, беда вамъ буде, дядьку, зъ оцымъ хлибомъ!

Та тоди узявъ та й учепився иззаду за колесо, неначе пидсобляе, а кони и стали. Розсердився чоловикъ на Ивана, изскочывъ зъ гарбы, та й давай його стьобать батогомъ! Дывытьця Иванъ, що упяять лыхо та й знову утикъ назадъ до батька. Иде та й плаче.

— Чого це ты упяять плачешъ? Пытае батько.

Розказавъ йому Иванъ, якъ його чоловикъ батогомъ бивъ.

— Охъ, лыхо мени съ тобою! Ты-бъ же лучше поздоровкавъ съ тымъ чоловикомъ та й сказавъ: „Щастлива вамъ дорога, дядьку! Дай Боже возыть— не перевозыть, носыть— не переносыть!“ Отъ-бы той чоловикъ тоби и подякувавъ.

Пишовъ упьять Иванъ додому. Пидходить винъ уже до станыци, зривнявся съ кладовыщемъ, колы назустричъ йому несуть мертвого. Изнявъ винъ шапку та й каже до тыхъ людей:

— Счастлива вамъ дорога! Дай Боже носить — непереносить, возить — неперевозить!

Высочывъ изъ кучки людей одынь чоловікъ, попавъ дурного Ивана за волосся тай давай йому чубрія задавать на уси боки! Наслылу вырвався Иванъ та й побигъ назадъ до батька. Иде та ище гирше плаче. Уже й батькови стало сердыто, що такой у його сынъ дурный.

— Чого ты ревешъ, чортивъ дурыло?!

Розказавъ Иванъ, якъ його за чуба мнялы.

— Що мени робить съ такимъ дурнемъ! Це наказаніе Господне! Скильке не учи, а мабуть тебе дурака николы не научышь! Ты-бъ же поривнявся съ покойныкомъ, изнявъ шапку, перехрестывся та й сказавъ-бы: „Царство небесне помершій души! А вамъ, добри люде, канунъ та ладанъ!“ Отъ-бы ништо тебе и не займавъ, а ище-бъ и кануномъ нагодувалы!

Пишовъ упьять Иванъ. Уже зовсимъ дошовъ винъ до станыци безъ лыха, ставъ иты по улыци, колы напротивъ його иде свайба. Попереду идуть молоди, а за нымы цила куча людей и уси якъ выдно пьяненьки; идуть та спивають, а якъ яки такъ ще й прытанцовують. Поривнявся зъ нымы Иванъ,

зиявъ шапку, перехрестывся, та якъ крикне, щобъ усимъ було чуть:

— Царство небесне помершій души! А вамъ, добри люде, канунъ та ладанъ!

Почулы пъяни люде дуракови слова та й стали сміятыця, а дали пидскочылы де-яки, та зачали його быть у потылицю та лаять на всю улыцю. Заробывъ упьять дурный Иванъ! Иде винъ дорогою назадъ до батька, та реве на увесь степъ, якъ бугай. Розсердивсь старый дидъ, що нема зъ дурного Ивана толку, а тутъ уже и вечерь наступивъ, — такъ и вернулись воны зъ оранки додому не йившы!

Сколотыла одынъ разъ маты дуже багато масла, та й послала дурного Ивана на базарь, щобъ продавъ. Узявъ Иванъ горщокъ зъ масломъ та й пишовъ на базарь. Иде та й иде; треба йому було перейти ричку по льоду. Зійшовъ винъ на лидъ, а винъ не дуже бувъ крипкый, та й зачавъ трицять пидъ ногами, а Иванъ и каже самъ собі:

— Матинко! Якъ же и страшно отутечкынты! Якъ провалытыця лидъ, такъ я ще й утоплюся! Лучше буду замазувать трищыны та диркы у льоду, щобъ не провалытыця, отъ и перейду на той бикъ.

Якъ надумавъ дурный Иванъ, такъ и зробывъ та чысто усе масло и вымазавъ по льоду; а тоди роздывывся, що продавать уже ничего, такъ винъ и вернувся додому. Прышовъ у хату, а маты и штае:

— А що, Иване, чы продавъ масло?

— Эге, де тамъ продавъ, колы чуть не втопывся!

— А масло де-жъ ты дивъ?

— Та я иду по льоду, колы винъ тильке: трись, трись, трись! Такъ я и давай трищыны та диркы у льоду замазувать; та ище тильке до середины ричкы дйшовъ, а масла уже и не хватыло; отъ я и вернувся до дому.

— Охъ, дурный же ты, дурный! Де-жъ ты бачывъ, щобъ лидъ масломъ замазувалы? То винъ тильке такъ трищыть, а ты-бъ соби ишовъ та й ишовъ потыхеньку, такъ-бы и перейшовъ на другой бикъ. По тому льоду умниши за тебе ходять та не завалюютьця! Охъ, и беда жъ намъ съ тобою! Пиды-жъ теперь на базарь, та купы мени десять штукъ горшкивъ. Та не бйся черезъ лидъ иты, винъ хочъ и трищыть, а не завалытьця!

Пишовъ Иванъ на базарь, купывъ горшкивъ тай вертаетьця назадъ. Иде коло одного двора, а тамъ багато стоить надъ дорогою закопанныхъ стовпивъ; мабутъ якый-сь чоловікъ городъ городывъ, та дила не кончывъ, — дощокъ не попрыбывавъ. Побачывъ ти стовпы Иванъ та якъ заплаче:

— Бидни, бидни вы хлопци! У васъ и уши померзлы на такому морози и ништо вамъ шапокъ не купыть! Такъ и стоите бидни безъ шапокъ!

Узявъ та й понадивавъ на ихъ горшкы.

Остався тильке одынь горщокъ, такъ винь и прынись його додому.

— Що-жь ты, Иване, купывъ горшкивъ? —
Пытае маты.

— А якъ-же, звисно купывъ!

— А де-жь ты йихъ подивавъ, що тильке одынь прынись?

Розказавъ Иванъ, якъ винь горшки на стовпци понадивавъ.

— Охъ, лишенько намъ съ тобою! И колы ты уже, Иване, порозумнишаешъ? Який здоровый вырись, а идоси дурный, якъ мала дытына!

Одынь разъ напалась стара баба на дида:

— Старый! Чы довго нашъ Иванъ дурный буде? Давай лучше його оженымъ, може, винь хочъ трохы поумнишае! А то докы мы зъ нымъ отакъ будемъ мучытьця?

— Я и са давно такъ думаю, — каже дидь. — Може, хочъ одъ жинкы винь трохы ума наберетьця.

Отъ и оженылы стари дурного Ивана, та взяли йому жинку Хвеську, гарну та розумну дивку; бо звисно, якъ вони були богатыньки и усього до-воли малы, то вона и пицма замижъ за дурного Ивана. Купывъ старый батько Иванови хороше дворище, постройивъ нову хату та й оддилывъ його; бо думка у старыхъ така була, що, може, Иванъ займетьця зъ жинкою своимъ хазяйствомъ та скориише коло свого дила порозумнишае.

Сталы жыть молоди своимъ хазяйствомъ, та тильке мало выйшло зъ того толку! Пидходять риздвяни святкы, а Хвеська посылае Ивана до його батька та й каже:

— Пиды, Иване, до батька, нехай намъ дадутъ мяса, бо я чула, що вони учора тельцю заризалы.

Прийшовъ Иванъ до батька у хату, та тильке ставъ на поригъ, та заразы и каже:

— Здорови булы! Казала Хвеська, щобъ вы мяса далы!

Давъ йому батько мабуть изъ пудъ мяса, узявъ його Иванъ на плечи та й несе додому. Побачылы на улыци собаки мясо, татакъ кружка и обступылы Ивана, а винъ ихъ и пытае:

— А що, собачкы, може, мясця хочете?

А собаки ище дужче до його зблыжылысь. Узявъ винъ, поризавъ мясо на кускы та й покыдавъ собакамъ, а самъ пишовъ додому. Приходыть у свою хату, а Хвеськы не було дома, — пишла до кумы прясты. Прыбигае Хвеська та й пытае:

— Ну що, Иване, чы далы батько мяса?

— А вже-жь що далы!

— А де-жь воно?

— Хто?

— Та мясо!

— Де мясо?

— Эге.

— Собакамъ оддавъ!

Оце лыхо! На що жъ ты його собакамъ оддавъ?

— Та я иду по ульци, а собаки: гыррь, гыррь, гыррь! Такъ я узявъ, поризавъ на куски те мнясо та й оддавъ собакамъ.

— Ахъ ты жь, дурный-дурный! Ты-бъ лучше прынись мнясо додому, порубавъ його, та й склавъ у дижечку, а тоди посолывъ-бы його та й кружечкомъ накрывъ, а зверху каминючкою прыдавивъ. Отъ-бы и хватыло намъ того мняса на вси святкы.

— Эге, було-бъ же раньше такъ казать! Нехай же я теперь такъ и буду робыть.

— Ну, пиды-жь, Иване, до батька, може, воны тоби ище що небудь дадутъ.

Прыйшовъ Иванъ до батька, увийшовъ у хату та й каже:

— Здорови булы! Казала Хвеська, щобъ вы ище щось дали!

— Що-жь йому дать? — пытае батько у матери. — Давай дамо йому свыту, бо у нихъ мабутъ свыты нема.

Прынись Иванъ додому свыту, а Хвеськы упяты не було дома, пишла на ричку сорочки полоскаты. Узявъ Иванъ сокыру, порубавъ свыту на куски, склавъ у дижечку посолывъ, а зверху кружечками та каминючкою прыдавивъ, та й сыдыть-радіе, що добре справывсь. Прыйшла Хвеська зъ дичкы та й пытае:

— Що-жь ты, Иване, прынись що небудь одъ батька?

— Та дали щось таке, такъ я його порубавъ та й у дижечку склавъ, такъ якъ ты казала.

Кынулась Хвеська до дижкы, ажъ тамъ новенька свыта на кускы порубана та ще й силью прысолена. Такъ и сплеснула руками Хвеська, якъ побачыла таку шкоду!

— Чы ты не здуривъ зовсимъ, Иване? Чы у тебе розуму и зроду не було? Де-жь ты бачывъ, або чувъ, щобъ добри люде отаке робылы?

— А ты жъ сама казала!

— Такъ я тоби за м'ясо казала, а ты новисиньку свыту порубавъ! Охъ, який же ты дурный! Горенько мени съ тобою та й тильке! Ты-бъ же лучше прынись ту свыту додому та й повисывъ на килочокъ, а у празникъ до церкви-бъ надивъ, отъ-бы ты и молодчына бувъ!

— Э, такъ-бы ты и раньше казала! Нехай же я тенерь такъ и буду робыть.

— Иды-жь ты уп'ять до батька, може ище що небудь дадутъ.

Прыйшовъ Иванъ до батька, увійшовъ у хату та й каже:

— Здорови булы! Казала Хвеська, щобъ ище щось дали!

А у старыхъ хто-сь до хаты пидкынувъ малу дытыну. Отъ стара баба и каже дидови:

— Давай, старый, оддамо йимъ оцю дытыну, а то, може, у йихъ дитей не буде.

— Та вже жъ, лучше йимъ оддамо, бо куды-жь намъ старымъ зъ нею няньчытьця! Нехай лучше Хвеська ййи выняньчыть.

Узявъ Иванъ ту дытыну, прынісь додому та й повисывъ ййи на килочокъ, а вона й задушылась! А Хвеськы упьять дома не було, — до кумы за диломъ ходыла. Прыйшла Хвеська додому та й пытае Ивана:

— А що, чы давъ тоби батько що не будъ?

— Та далы дытыну!

— Дытыну? А де жъ вона?

— А онъ на килочку высыть!

Кынулась Хвеська до дытыны, а вона уже не жыва. Такъ и заголосыла Хвеська на всю хату!

— Ой, Боже мій, Боже мій! Що-жъ це ты, дурню, наробывъ? Це ты дытыну задушывъ! Ну, колы ты, Иване, порозумнишашъ? Охъ, гирка моя доля съ тобою! Де-жъ такы ты бачывъ, або чувъ, щобъ дитей на килкы вишалы?

— А ты-жъ сама казала!

— Я тоби, дурню, за одѣжу казала, а ты дытыну на килочокъ повисывъ! Ты-бъ ййи лучше на пичъ посадивъ та кашкою нагодувавъ, отъ и була-бъ тоби помичъ, якъ бы дытына выросла.

— Эге, було-бъ же давнищъ такъ казати! Тенерь такъ и буду робыть, якъ кажешъ.

— Иды-жъ ты упьять до батька, може ище що дадутъ.

Прыйшовъ Иванъ до батька та й каже:

— Здорови булы! Казала Хвеська, щобъ ище щось далы!

Давъ йому батько корову. Прививъ Иванъ корову додому, а Хвеськы упьять дома не було, — лишла по воду; завивъ винь корову у хату та й ставъ на пичь изсажувать, та ніякъ не зсадыть, бо дуже важка, та и самъ, хочъ дурный, а роздывывся, що вона на пичи не вмистытьця. Отъ винь и каже самъ соби:

— Грець ййи и ссаде, отаку здорову чортяку на пичь! Нехай Хвеська прыйде, та сама и ссажуе!

Доставъ винь кашу и мыску, щобъ корову нагодувать; та не вспине положить ложку каши у мыску, а корова — лызъ языкомъ, та й нема, лызъ — та й нема! Колы ось и Хвеська приходыть та й пытае:

— Де це ты корову узявъ?

— Батько мени дали!

— На що жъ ты ййи у хату завивъ?

— А хйба-жъ ты не бачышъ? Щобъ кашою нагодувать! Та тильке грець ййи нагодует!

Хвеська якъ зарегочытьця!

— Ой, Иване, и смихъ и плачь съ тобою! Чы ты-жъ бачывъ де, щобъ скотыну кашою годувалы? Ты-бъ поставывъ корову быля ясель, та й синця положывъ! Пиды-жъ до батька, нехай ище що небудь дадутъ.

Пишовъ Иванъ до батька, а той давъ йому кобылу. Прививъ винь кобылу до себе у двиръ, привввязавъ до ясель та й синця положывъ. Выйшла жинка съ хаты,

побачыла, що Ивань хаянне, та й зрадила, що чоловікь їїи хочь трохи на розумь наскочывъ!

Прыйшли Свягкы, а Хвеська и каже:

--- Запрягай, Иване, кобылу у дрогы, та пойдемъ до мого батька у гости.

Прыйихалы до Хвесьчыного батька, роспряглы кобылу та й пишы у хату. А Хвеська и каже Иванови:

-- Ты, Иване, якъ буде батько добре угощать, такъ не йижь, а все пышайся: покуштуй та й сыды, щобъ не подумалы, що у насъ дома йисты ничего.

Посидалы вечерять усе семейство, а зънымы и Ивань зъ жинкою; отъ уси вечеряють, якъ спидь, а Ивань сыдыть, пышаецця, тильке попробуе, та ничего й не йисть. Просяць його батько й маты:

— Йижь, сыночку, контетуйся, такъ якъ и дома!

— Эге, я и дома найився!

Такъ и уставъ Ивань зъ за столу голодный! Полягалы спать, а Иванови не спытьця, бо йисты хочетьця. Качавсь-качавсь винъ коло жинкы, а дали якъ закрычыть:

— Ой, Хвесько, йисты! Ой, Хвесько, йисты!

--- Та цыть, самосійный, чого ты крычышь!

— Та йисты-жь, кажу, хочу!

--- Оце лихо! Хиба-жь ноччу йидять, бодай тебе франци ззины! Пиды отамъ у запичку есть вареныкы у макитри, я бачыла, якъ

маты туды ставыла; визьмы йихъ та й поийжъ.

А у запичку саме кишка кошенятъ въ ту ничъ навела; не найшовъ Иванъ вареныкивъ, а налапавъ у запичку ти кошенята тай поийвъ йихъ за мисто вареныкивъ, а тоди вернувсь до жинкы та й лигъ спать.

Устала Хвеська утромъ, заглянула у макитру, ажъ вареныкы цили, отъ вона и нытае Ивана:

— Чы ты йивъ учора вареныкы?

— А вже-жъ що йивъ?

— Де-жъ ты йихъ узявъ?

— А отамъ у запичку! Ты-жъ сама мени сказала, щобъ я йихъ тамъ узявъ. Та яки вареныкы хымерни: слызьки-слызьки та ще й дряпаютьця! Насылу йихъ поийвъ! Оце тильке визьму вареныкъ та-кусь його, а винь — нявъ! Я його — кусь, а винь — нявъ!

— Тю на тебе, дурный! Хаба-жъ то вареныкы?

— А то-жъ що?

— То кошенята, — мабутъ кишка навела!

— Хи! А я думавъ, що то вареныкы таки! Тамъ йихъ було штукъ съ четверо, такъ я йихъ уси й нойивъ!

— Ой, Боже мій! Ой, лыщечко! Який-же ты дурный! Бижы-жъ скорише побань руки та выполошы у роти, бо ты теперь такый гыдкый, що до тебе и прыступыть брыдко!

— А де-жъ тутъ вода?

— Та отамъ у синяхъ на лави у глечыку.

Пишовъ Иванъ у сины, застромивъ обидви руки у глечыкъ, а видтиль не вытягне. Винъ тоди пишовъ за хату, щобъ розбыть глечыкъ объ стовпъ, а тамъ пидъ хатою чогось старый батько сидивъ; винъ подумавъ, що то стовпъ, та якъ лусне батька по голови, такъ и розбивъ глечыкъ, а батько тильке — охъ! Злякався Иванъ та тикать видтиль, прыбигъ до кобылы, ставъ ййи запрягать, та й надивъ хамуть замісто головы та на хвистъ; мучився-мучився съ кобылою, насылу кой-якъ запригъ; тильке выйхавъ на греблю, а кобыла бокомъ, бокомъ та зъ моста у ричку — гуръ-гуръ! Такъ и утопився дурный Иванъ умисти съ кобылою!

Александръ Шивель.

6. Козацька брехенька.

Пысавъ козакъ письмо изъ службы до своихъ родычивъ до дому: „Пысано-перепысано, усе до-дила спысано! Козацьке письмо до козака Кулыка Натягайливської станыци, одъ ридного сына до батька Гарасыма все-ныжающее до сырой земли поштеніе! Скильке думаю, стильке й пышу, багацько плавень та ще й комышу и усе состоитъ благополушно. Стоймо мы на гряныци, въ трьохъ верстахъ одъ станыци, бабы зъ вареныкамы надойилы, а сухаривъ не стае. Кинь у мене здохъ, а я самъ живъ и здоровъ, а якъ упавъ съ коня, такъ чоботы распоровъ, та штанивъ давно не маю, того й вамъ желаю! Подайте мени матерынське благословеніе съ того поросяты, що торикъ заризалы! Бо якъ и вамъ звисно, пишовъ я зъ дому холостымъ а теперь оженывся, такъ неначе я на свить народывся! Молода хочъ и ничего, та чорты-батька-зна кому, досталась! Одно око выйивъ шпакъ, а другого нема й такъ, одно ухо болыть, а зъ другого гній валыть, а що весела та жартлыва, такъ якъ у петривку кобыла! Граемось що-дня, якъ мали, бигаемо

удвохъ, якъ дурни, тильке черезъ те погано, що у жинки одніи ноги нема, ну, та то дарма! Якъ поїхали мы винчатця санками въ Спасивку поміжъ копыцями: санки якъ забижять, колеса якъ поспадають, а молода такъ и покотылась ракомъ у снігъ! якъ подувъ витерь, такъ и закотывъ плахиття у молодой ажъ на спину, а я якъ глянувъ, такъ мени зробылось ажъ соромно, а кони, не бачывшы зроду такого страховища, якъ понесуты! Такъ мы ажъ тры дни по степу йнздылы, та насылу на четвертый до церкви добралысь та й повинчалысь! Теперь соби удвохъ живемо та хлибъ жуемо, та й ставъ я козакъ хочъ куды молодець! Ну, та й жипка мени попалась, чесна та красыва, не така, якъ у Максима, — тильке мисяць у мене прожыла, та заразь двохъ синивъ мени прывела! Давъ мени тесь у прыдане: куль соломы, михъ половы, чужый байракъ, семеро собакъ и того вола, що дома нема! А скильке того посуду досталось та усякои небыли, такъ и щоту не дамо! Симъ бытыхъ горшкывъ, пять рваныхъ мишкывъ, восимъ мысокъ, десять ложокъ, та вси чысто поламани! Та подарувалы мени на свайби кобылу, та гаку добру, що якъ скажешъ — но, такъ и йиде, а якъ — тпру, такъ заразь и стане; та одъ станыци до станыци дорогу знае, та до каждого двору та все й повертае. А якъ положить на дрогы зъ десятокъ мишкывъ порожнихъ, та нажучыть добре батогомъ,

такъ ще зъ горы й бижыть! Та подарувалы ище торбу добру, щобъ козакови у походъ знадобылась; торба не мала и не велька, кругомъ неи прычеплени лыка, а въ середыни ажъ дванадцять перегородокъ: на борошно и на вы-борошно, на хлибъ, та на вы-хлибъ, на сало—вы-сало, на силь—вы-силь, на сыръ—вы-сыръ...

Ст. Павловская. А. II.

7. Весели писни.

На городи будякъ,
Полюбывъ мене дякъ,
Купывъ мени черевычкы —
Закаблучкы рыплять.

Закаблучкы рыплять,
А переды вьютыця,
А за мною молодою
Два козаки быютьця.

Ой, не лайтесе,
И не быйтесе,
И на мене молодую
Не надійтесе!

На городи ямка,
За городомъ ямка, —
Чортъ тебе поберы,
Що я не панянка!

На городи тычка,
За городомъ тычка,
Чортъ тебе поберы,
Що я невелычка!

На городи бузина,
На йій лысту нема;
Не цилуй, не мылуй —
Въ тебе хысту нема!

На городи бузына,
Ще й чорне насиння;
Ой, хто мене поцилуе,
Заробить спасиння!

И дощыкъ иде,
Ажь изъ стрихы капотыть
А мій мыйый розсердився,
Ажь ногамы тупотыть!
И сердытыця,
И не дывытыця,
А якъ гляне, сердце вяне
И въ його, и въ мене!

Переставъ дощъ иты,
Тильке зъ стрихы льетьця,
Пересердивсь мій мыленькый,
Та уже й сміетьця!
И регочетьця,
И лоскочетьця,
А якъ визьме, та обійме —
Чого-сь хочетьця!

И кумочко,
И голубочко!
Звары мени чабака,
Щобъ и юшка була!
Я до тебе, кумо,
Я не пыты прыйшла,
Я-жь до тебе, кумо,
Я робыты прыйшла —

Изъ дныщечкомъ,
Зъ гребеныщечкомъ,
Ой, выпыймо, кумо моя,
Соби ныщечкомъ!

Окуни въ пелени,
Свойй ридній куми!
Визьмы, кумо, оцю рыбу,
Звары йисты мени.

Полюбыла коваля,
То-жь недоля моя!
Я-жь думала — кучерявый, —
Въ його чуба нема!

Ой, дайте рядна,
Та дирявого,
Прыкрыты коваля
Кучерявого!

Ой, дайте рядна
Та биленького, —
Прыкрыты коваля
Молоденького!

По дорози жукъ, жукъ,
По дорози чорный;
Подывыся, дивчынонько,
Якый я моторный!

Якый я моторный,
И въ кого я вдався!
Хиба дасы копу грошей,
Щобъ поженыхався!

По дорози галка,
По дорози чорна;
Подывыся-жь, козаченьку,
Яка я моторна!

Яка я моторна,
Гнучка, чернобрыв
Якъ побачышь, ажъ заплачышь,
Що я — вередлыва!

*
* *

Ой, моя матинко!
Прыйшовъ до насъ Якивка;
Я-жъ думала, що Уласъ,
Та й у боки узялась.
На городи макивка,
Люблю, мамо, Якивка;
Казавъ Якивъ — ходыть буду,
Казавъ Якивъ — любыть буду.
На городи бурьянына,
Полюбыла дворянына;
Казавъ мени — ходитъ буду,
Казавъ мени — любыть буду.
На городи ямка
Полюбыла Иванька;
Люблю ду — любыть буду,
Казавъ Васька — ходыть буду.
На городи бузына
Лопушыстая;
Чортова парубота
Наровыстая!
Прылетило галыня,
Крылечкамы ковыля, —
Таки очи, таки бровы,
Якъ у мого Васыля!
Прылетила пава,
Середъ двору впала, —
Таки очи, таки бровы,
Якъ у мого Павла.
Прылетила гуска,

Крылечкамы луска;
 Таки-лусь, таки-лусь,
 Прыйды, серце, Петрусь!
 Де не взялась кишка,
 Сила коло мишка, —
 Таки очи, таки бровы,
 Якъ у мого Тышка.
 Я въ середу родылася
 Теперь мени горе:
 Полюбыла я старого —
 Бородою коле.
 Полюбыла я такого,
 Що немає вуса;
 Винь на мене кывне-моргне,
 А я й засміюся!
 На городи витерьъ
 Макъ потолочывъ;
 Козакъ свойій дивчыни
 Якось наурочывъ!
 Ой, хочъ урокы,
 Хочъ не урокы,
 А тильке та дивчына
 Узялась у боки!
 Побреду я, побреду,
 По колина въ лободу,
 Ажъ до тїи дивчыны,
 Що хороша на выду
 Хорошая дивчына,
 Хорошого стану,
 А хто-жъ йїи любыть буде,
 Якъ я перестану.
 Борозенка узенька —

Не уляжемося,
Теперь ничь невеличка —
Не награємося!
Ой, я награвся,
Ой, нагулявся,
Якъ у саду, соловейко
Та й нащебетався!
А у саду соловейко
Щебече раненько,
А моему мыленькому
Гулять веселенько.
Ой, до мене симъ ходыло,
Та й ничего не зрбыло,
А теперь одынъ ходыть —
Поясочокъ незаходыть...
Поясочокъ симъ аршынь,
Обійшовся разъ одынъ..

*
* *

На бережку у ставка,
На дощечци у млынка,
Хвартухъ прала дивчына,
Плескалася рибчына.
Та й упала въ ставъ небога,
Гей, немає тутъ никого,
И никому пидбигты,
Щобъ дивчыну вытягты!
Крычыть проби ййи маты,
Щобъ дивчыну рятуваты;
Каже, що за працю тую
И дивчыну подарую.

Гей, дивчына уродлыва,
Румяная, чорнобрыва;
Оченькы, якъ ясочки,
Губонькы, якъ рясочки,
Рученькы манесеньки,
Ниженькы билесеньки,
Гарная, якъ квіточка,
Любая, якъ рыбочка,
Та й уміе танцюваты,
Зъ козакамы жартуваты!
Отъ козакъ тутъ изгодывся,
Швыдко въ ставъ винъ опустывся,
Найшовъ заразы тамъ дивчыну,
Та й вытягнувъ якъ рыбчыну.
Гей, козаче, уродливый,
Молоденький, та й жартливый,
Усонькы чорнесенки,
Губонькы перло ли,
Чубчыкъ твій круглесенький,
Та й жупанъ гарнесенький,
Червоная шапочка
Твоя огулярочка,
Сапьянови чобитци,
Ще й сабелька пры боци!
Стережыся, дивчыно,
Моя люба рыбчыно!
По надъ ставкомъ не ходы,
Та въ ставочокъ не впады.
Бо въ ставочку та й зальешся,
Къ бережку не прыгребешся;
Ой, та й дуже працювавъ,
Якъ тебе я вытягавъ!

*
* *

А въ мисяци сентябри та впала пороша,
Тымъ дидь бабу полюбовь, що дуже хороша!
Нема зубивь, ни очей, ни руки правои, —
Прыпадае дидь до бабы, якъ до молодои!
Взявши бабу за рученьку, повивь у садочокъ:
— Охъ, ты моя любя-мыла, дорогой цви-
точокъ!

Взявши бабу за рученьку, повивь у свит-
лицю?

Поважае дидь бабусю, мовь ту молодыцю!
Посадывши на прыничку, ставь пыльно ды-
вытьця.

Колы-жь тая вража баба зовсимъ не годы-
тьця!

И сычыть, и бурчыть, проты дида не мовчыть!
Дидь способу прыбирае, якъ ту бабу по-побыть,
Цилувавъ, мылувавъ и по шокамъ ляскавъ,
И самъ дидокъ утомывся, помы бабу вкос-
кавъ!

Ой, не знаю, де подиты, чы въ хату, чы въ
сины,

Чы покынуть стару бабу, щобъ свини из-
зины!

Дидь видь, серця одійшовъ, та й до бабы
пидійшовъ:

— Пиды, бабо, вмыйся, гарненько вберыся;
Убырайся, стара бабо, у всякее билля,
Хочу тебе повесты хочъ разъ на весилля!
Подывывся дидь на бабу, на хорошу вроду

Повивъ ийи на мистокъ, та й упхнувъ у
воду!

— Оттутечкы, стара бабо, огтутечкы кайся,
Туть водыця холодненька, туть и покупайся!
Ой, туть баба крыкнула: рятуй мене друже,
Нащо мене сюда ты пхнувъ, туть холодно
дуже!

А що баба вырыне, туть дидъ кіемъ и двыне,
Поты баба булькотала, помы и пропала.
Иде дидокъ вулицею, та въ долони плеще, —
— Ой, колы здоровъ я буду, оженюся ище!

* * *

Заставывъ мене мужъ,

Заставывъ чоловикъ:

— Звары мени, жинко, рыбу,

Звары мени, жинко, рыбу.

И по хати стрыбу, стрыбу,

И по синяхъ стрыбу, стрыбу,

Якъ неначе варю рыбу,

Якъ неначе варю рыбу.

А я-жь рыбы не варыла.

Чоловика одурыла,

Ий-право, одурыла,

Ий-право, одурыла!

Заставывъ мене мужъ,

Заставывъ чоловикъ:

— Звары мени, жинко, раки,

Звары мени, жинко, раки.

И по хати та-ра-раки,

И по синяхъ та-ра-раки,

Якъ неначе варю ракъ,
Якъ неначе варю ракъ.

А я-жъ ракивъ не варыла,
Чоловика одурыла,
Йий-право, одурыла,
Йий-право, одурыла!

Заставывъ мене мужъ,
Заставывъ чоловикъ:

— Звары мени, жинко, горохъ,
Звары мени, жинко, горохъ.

И по хати-торохъ! Торохъ!
И по синяхъ-торохъ! Торохъ!
Якъ неначе варю горохъ,
Якъ неначе варю горохъ.

Я-жъ гороху не варыла,
Чоловика одурыла,
Йий-право, одурыла,
Йий-право, одурыла!

Заставывъ мене мужъ,
Заставывъ чоловикъ:

— Звары мени, жинко, лыны,
Звары мени, жинко лыны.

И по хати ты-ны, ты-ны,
И по синяхъ ты-ны, ты-ны,
Якъ неначе варю лыны,
Якъ неначе варю лыны.

А я-жъ лынивъ не варыла,
Чоловика одурила,
Йий-право, одурыла,
Йий-право, одурыла!

Заставывъ мене мужъ,
Заставывъ чоловикъ:

— Звары мени, жинку, щуку,
Звары мени, жинко, щуку.

И по хати стукү-грюку!

И по синяхъ стучо-грюку!

Якъ неначе варю щуку,

Якъ неначе варю щуку.

А я-жъ щуку не варыла,

Чоловика одурыла,

Йий-право, одурыла,

Йий-право, одурыла!

8. Цыганъ на свѣтанни.

Добрый козакъ бувъ Голыстратъ Семеновычъ Коровькы! Уже винъ и службу одслужывъ и прыйшовъ додому, та ще й не простымъ козакомъ, а заслужывъ великого чына-бонбандыра! Дома винъ, якъ прыйшовъ изъ службы, занявся добре хазяйствомъ та скотоплодствомъ и черезъ два - тры годы ставъ дуже добрый хазяинъ. Завелась у його и скотынка, и вивци, и конячки; а хлиба святого що-году сїявъ такы чымало: десятинъ по пятнадцать, або и по двадцять, самъ убывавъ його, самъ и у Азовъ на продажъ одвозывъ и завелысь у Коровьяка добри гроши. Скоро настроивъ винъ у двори всякон хозяйської постройкы, расплодивъ свыней та розвивъ птыцю и ставъ хазяинъ хочъ куды! Одно тильке було у Коровьяка не ладно: не було у його ни батька, ни матери и самъ винъ до цїей поры бувъ не жонатый. Винъ до службы бувъ сырота и женить його було никому, такъ и пишовъ винъ на службу холостымъ. А якъ вернувся додому, такъ задумавъ сперва нажить хазяйство, та тоди уже и жинку добру узять

Жыла у його въ доми тильке сестра його ридна зъ хлопцемъ годивъ пятнадцаты; вона була вдова, бо чоловікъ їїи якъ щиповъ на службу, такъ и не вернувся назадъ: на полковому ученїи упавъ съ коня та й убився до смерти! Зъ ными Коровьякъ и заправлявъ своимъ хазяйствомъ. Прыйшло лито, а за нымъ скоро наступыла и осинь. До Покровы управивсь Коровьякъ на степу, перевозывъ додому солому й полу, зъйиздывъ разивъ зъ два у Азовъ съ хлибомъ, наторгувавъ чымало грошей и задумавъ винъ цією осинью женытьця.

Багато було у його на примити у станиці добрыхъ дивокъ, що можна - бь було йихъ сватать, та тильке знавъ винъ, що вони за його не пидуть, бо хочъ винъ и добрый ставъ хазяинъ та тильке никому зъ дивчатъ винъ не наравився. Трыкляти дивкы были дуже переборчыви, а Коровьякъ якъ на те бувъ дуже такы некрасывый зъ выду чоловікъ: голова була красна, борода рыжа, а на лоби та на щокахъ чымало було ряботыння одъ виспы; и яка дивчына не гляне було на його, такъ заразъ и одвертаетьця, або и геть утиче, — не хоче зъ нымъ и балакать. А тутъ ище, якъ на грихъ, стала по станиці ходыть чутка, що Коровьякъ дуже съ цыганамы зазнався, часто коней миняе, та усе куды-сь йиздыть частенько на день або й на два, та не въ день йиздыть, а бильше вечеромъ, або въ глупу ничъ.

Скоро пишовъ по-мижъ людей поговирь, що Коровьякъ знаетьця зъ ворами и занимаетьця конокрадствомъ. А оце недавно, якъ случылась у станици велька покража коней, стали Коровьяка частенько тягать у правленіе, та до полицейського, на якийсь допросъ, и пишла по станици балачка, що винъ попався на воровстви тыхъ коней, бо черезъ допросъ у полиціи вышло такъ, що неначе-бъ то Коровьякъ выдавъ тыхъ коней чужымъ ворами.

Ну, якъ-бы тамъ не було, а тильке Коровьякъ задумавъ небезпреминно женитьця! Намитывъ винъ соби пидходящу дивку и ставъ шукать добрыхъ свативъ. Жывъ близько коло його такый якъ и винъ козакъ, добрый його прыятель, Селыхвоть Буглакъ; бувъ винъ чоловикъ веселый и до всихъ прыятный, добре умивъ балакать и пошуткувать зъ людьмы и для такого дила бувъ якъ-разъ пидходящий чоловикъ. Поклыкавъ його Коровьякъ до себе у хату, поставывъ на стилъ пивъ-кварти горилки, сала та пырижкивъ зъ потрипкою, а тоди посидалы у двохъ до стола. Зачала бутылочка ходыть по столи та кланятыця йимъ низенько; кланяетьця до йихъ зъ привитомъ та ще й булькоче яко-сь весело, а воны берутъ чарочки у руки, пьютъ горилку та й соби до неи кланяютьця, та закусюють саломъ та пырижками. Скоро пишла у йихъ весела мова про хазяйство, про коней та скотыну;

стали выщипувать, скільки Богъ хлиба зародивъ, скільки хто продавъ, та чы багато грошей наторгувавъ. Довго вони балакали про усяки дила, а пры кинци Буглакъ и каже:

— Та що це вы, куме, идоси парубкуете? Чы не пора-бъ уже вамъ добру дивку пидглядить та одружытьця зъ нею, щобъ своя хазяйка въ хати була?

— Та де тамъ не пора! Я и самъ знаю, що давно уже пора!

— Ну, такъ чого-жъ вы дримаєте? Хиба мало добрыхъ дивчатъ у насъ у станыци? Хазяйство у васъ, слава Богу, чымале, треба давно уже до його доброй молодыци, щобъ швиденько скризъ поверталась, та за усымъ хлопоталась!

— А звисно, що треба!

— Та не тильке до хазяйства треба, а вона-бъ и вамъ, куме, прыгодылась! Хиба не набрыдло вамъ самому крутытьця по двори, та по хати безъ доброй дружыны, та й на кровати ноччу качатьця одному мовчки, особлыво зимньою довгою ночи, замисто того, щобъ лежать у двохъ зъ гарною молодыцею, та балакать весело про хазяйськи дила?

— Де тамъ не набрыдло, куме, колы дуже та й дуже обрыдло жыть самому безъ жинкы! Таке жыття гирке одному, якъ тому бидному собаци на перелази! Воно хочъ и есть у мене сестра въ доми, та тильке нема

мени одъ неи такого привиту, и все у мене на души сумно та не весело!

— Звисно, що одному въ свити жыть безъ дружыны и сумно и гирко. Хиба, забулы вы, куме, якъ про цей случай у писни спиваеться:

„Ой, знаты-знаты, хто не жонатый, —
 Лыченько билле, якъ у паняты!
 Та беда-беда нежонатому,
 Якъ тому горщыку та щербатому:
 Кыпыть, скинае та все сплывае,
 Де не обернетьця, — добра не мае!
 Самъ я не знаю, чомъ не женюся,
 Пиду я въ риченьку та й утоплюся.
 Ой, не топыся — душу загубышь,
 Ходимъ винчатыця, колы ты любышь!

— Оця писня чысто про мене зложена. —
 Добавывъ Коровъ зъ, прослухавшы писню.

— Ну, такъ чого-жь вы, куме? Хиба до-
 жыдаете, покы вамъ колодку добру до нигъ
 прывьяжутъ? Слава Богу, и хлиба набралы
 цього лита чымало, и грошенята у васъ есть!
 Та якъ уже правду казать, такъ мени давно
 кортыть на свайби у васъ погулять, горилкы
 до смаку выпыть, та зъ молодыцями гопака
 потанцювать!

— А що, куме, вы думаете? Признатыця
 вамъ, я и поклыкавъ васъ до себе, щобъ
 побалакать за оце дило. Хочу просыть васъ,
 щобъ вы булы у мене сватомъ. Що вы на
 це скажете?

— Та що скажу? Якъ намытылы мене сватомъ, то одмагатыця не буду, а тильке скажу вамъ, що ище зроду я не бувъ ни у кого сватомъ, такъ може не зъумію. Чы не пошукать бы вамъ кого старишого, що уже не разъ бувъ у такому дили?

— Эге, куме! Кажете, що не будете одмагатыця, а уже одмагатесь! Нащо мени шукать лучшого чоловика у сваты, якъ вы самый пидходящий свать и есть! Вы добре мене знаете, мы уже давно мижъ собою по сусидському хлибъ-силь дилымо, а на щотъ сватання я думаю, що це дило не таке уже дуже хытре, щобъ воно вамъ було зовсимъ не звисне. Якъ захочете, такъ зробіте усе, якъ слидъ. Отъ тоди, Богъ дасть, и погуляемо добре на свайби, и потанцюемо, такъ якъ и у добрыхъ людей скризь робытыця!

— Такъ щожъ, куме, я не одъ того! Чы такъ, то й такъ! На сватання збиратыця дуже не треба: рушныкъ та палящю пидъ руку та й гайда!

— Ну, отъ и спасыби вамъ!

— Ни, куме, пидождить ище дякувать! Якъ зроблю дило якъ слидъ, тоди и будете дякувать. А теперь скажите лучше, де живе та дивка, що будемъ сватать?

— Та у мене йихъ на примити багато, гильке не знаю, котора зъ йихъ за мене замижъ пиде!

То правда, куме, яка зъ йихъ Богомъ для васъ сужена, то намъ узнать нельзя, а

тильке все такы усихъ-же зразу сватать не будемъ, а треба выбирать одну, яка вамъ бильше другихъ уподобалась.

— Бильше всихъ у мене на мысли Одарка... Будлянського дочка...

— Якого Будлянського?

— А Оверьяна...

— А, знаю-знаю... Добра дивчына! Оту якъ-бы намъ высватать, такъ лучшой и не треба! Та и батько у неї діловытый чоловікъ и хазяїнъ добрый; той-бы наче и підпомогу вамъ у хозяйства зробивъ, бо винъ чоловікъ богатый и грошовытый... Тильке отъ що, куме... одному мени яко-сь не сподручно на сватанні, треба мени ище доброго підбрехача... Не знаете вы, куме, кого-бъ його гукнуть до пары?

— Не придумаю, куме, кого-бъ такого покликать... Може вы сами найдете?

— Ну, нехай, може я и самъ найду.

Тильке вони отакъ побалакалы, колы у хату увійшовъ цыганъ Кырыло; винъ бувъ добре знакомый Коровьякови и частенько до його йиздивъ.

— А здорови булы, добри люде! И вы, дядьку Голыстратъ, и вы, дядьку Селыхвотъ! Якъ себе маєте, якъ поживаете, про-що добре совить робыте?

— Здрастуйте, Кырыло Радыоновычъ! Оце спасыби вамъ, що зайихалы! Проходьте-жъ до столу та сидайте, я налью вамъ чарку

горилкы зъ дороги, а тоди уже скажу, про що у насъ зъ кумомъ балачка иде.

Такъ привитавъ цыгана Коровьякъ и заразъ посадывъ його до стола рядомъ зъ Буглакомъ и наливъ йому добру чарку горилкы.

— Ну, посылай-же вамъ Боже усякого добра!

— Спасыби! Кушайте-жъ на здоровья! Та закусить саломъ та пырижкамы.

Цыганъ перекрынувъ швыденько чарку у ротъ и заразъ допався до сала та до пырижкы, бо якъ видно бувъ голодный. Писля того уси выпылы умести ище чарокъ по дви горилкы, а тоди Буглакъ розказавъ цыганови, що Коровьякъ хоче женытьця и просыть його у сваты.

— Ой добре вы надумалы, Голыстратъ Семеновичъ! Давно уже вамъ пора соби пары шукать! А то пославъ вамъ Богъ хазяйство добре, а хазяйки до його не ма и совиту доброго у хазяйькому дили ни съ кымъ зробыть. Нащо уже мы, цыганы: йиздымо по билому свиту и хазяйства някого не маемо, тильке й добра, що шатро та повозка, а и то у кажного цыгана йе своя жипка, щобъ веселише жыть на Божому свити... А вамъ, Голыстратъ Семеновичъ, безъ хазяйки някъ не лычыты!.. Кажна пташка, кажна звырына соби пары шукае, ще й дитокъ кохае, а выжъ такы чоловикъ!..

— Правду вы кажете, правду... Оце-жъ я и надумавъ, щобъ не безпреминно цією осинью оженитъця.

— Ну, нехай-же вамъ Богъ помогае у доброму дили! Та пошлы Боже, щобъ дивка вамъ така досталась, щобъ кращои и добришои не було ни у кого на всю станицю.

— Спасыби за добре слово!

— О, нащотъ дивкы вы мовчить! сказавъ Буглакь.—Мы таку выдеремъ, що и справди лучшои и красывишои жинкы ни у кого не буде!

— Та дай-то Господы! Глядитъ тильке и вы, дядьку Селыхвотъ, добре постарайтесь!

— Та вже колы взявся, такъ думаю дило зробить якъ слидъ! Треба тильке мени доброго товариша, щобъ, знаете, спидручнише дило пишло, та воно и скризь такъ роблять: свать сватомъ, а до його треба ще й доброго пидбрехача; свать бильше правду одну каже, а товаришь його по-троху пидбрихуе, а воно выходить и въ лады!

— Эхъ, погано, що я у такому дили не бувъ, каже цыганъ,—а то-бъ и я оце пишовъ-бы зъ вами у пидпомогу, щобъ угодыть Голыстрату Семеновычу, за його хлибъ-силы, та за прыятельство!

— А що вы думаете? Я самъ такой, якъ оце и вы, Кырыло Радывоновычъ! И я николы не бувавъ у такому дили!.. Якъ що охота у васъ йе, такъ и ходимте удвохъ. Воно дило не дуже хытре, звисно, треба

тильке балакать, якъ слидъ, щобъ не мовчати... Та вы-жъ и зю ей у станицы добре знаете, та и васъ уси знаютъ и шанують, якъ доброго цыгана, не въ примирь другымъ цыганамъ...

— Та воно правда, мене такы добре у станицы люде знаютъ, а тильке може не зъумію, такъ щобъ дила вашого не споганывъ...

— Чого-жъ тамъ споганите? Не бійтесь, такъ повернемъ свое дило, якъ и справжни сваты! Я тильке буду хвалыть нашего молодого, або тамъ що друге казать, а вы одно знайте: щобъ я не казавъ,—усе добавляйте та пидбрихуйте,—отъ воно и добре буде! Оце тильке вашого и дила: мовчати ніякъ не мовчить, а усє добавляйте!

— Якъ що такъ, такъ це и я вамъ у прыгоди стану! Я до цього зъ мальства звученый! У нашому цыганському обихидку, чы продасы шо, чы проминяешъ, а безъ того не обиходытьця, щобъ не набрехавъ цилу кучу! На таке дило мени учытьця не треба, бо зъ цього мы хлибъ йймо. Чы правду я кажу, Голыстратъ Семеновычъ?

Коровьякъ и Буглакъ засміялись, а занымы зареготовався и цыганъ.

— Шо правда, то правда, сказавъ Коровьякъ.—Цыгане брехнею тильке и на свити жывуть! А вы-жъ такы, Кырыло Радывоновычъ, не послідній мижъ цыганамы, а ма-

буть самый первый. Лучше васъ никто коняки не продасть и не проминяе...

— Ну, отъ и добре! перебивъ Буглакъ. — Теперь я бачу, що лучшего пидбрехача мени и шукать не треба!... Ну, а колы-жъ пидедемъ сватать? На мою думку, такъ хочъ бы и заразъ... Сьогоня у насъ вивторокъ, — саме такой добрый день, що якъ разъ намъ и пидъ руку...

— Це вже вы сами дывитыця, бо я добре вашихъ звычайивъ не знаю. Добавывъ цыганъ. — Чы сьогоня, то й сьогоня, у мене заразъ ниякихъ дилловъ не мае... Що вы скажете, Голыстратъ Семеновычъ?

— Та и я такъ думаю! Нащо його це дило одкладать, комы мы столкувались, якъ следы! Берить хлибъ та рушныкъ та й идить зъ Богомъ, а я буду васъ дожыдать до а... Сьогоня и Будлянськый зъ своимъ сирѣтствомъ дома, я уже дознавъ.

Выпылы ище по чарци на дорогу, а писля того Буглакъ зъ цыганомъ пиднялысь изъ за стола, номолылысь на иконы, подякували хазяинови, а тоди Буглакъ обгорнувъ паляныцю рушныкомъ, узявъ ийи пидъ руку, та й пишлы съ цыганомъ сватать Будлянського дивку Одарку за Голыстрата Коровьяка.

Скоро прыйшлы сваты до Будлянського, зайшлы въ хату, поздоровкалысь, поклонылысь хазяину, хазяйци и усимъ домашнимъ, та й стали середъ хаты.

— Здрастуйте, здрастуйте, добри люде! Чого-жь вы стоите? Сидайте у насъ у хати!

— Ни, мы не сядемо, каже Буглакъ.— А лучше спытайте насъ, чого мы прыйшли до васъ?

— Якъ що за диломъ якимъ прыйшли, такъ сами скажете!

Хозяинъ уже примитывъ у йнихъ хлибъ зъ рушникомъ и догодався, та тильке не подававъ выду, а дивка заразъ шморгнула изъ хаты на двирь, а за нею скоро и други домашни повыходымы, осталысь тильке батько зъ матирью.

— Ну, скажить-же, добри люде, видкиля вы йдете и чы далеко мандруете?

Буглакъ трохи одкашлявся, поправивъ щось у себе пидъ бородою, а тоди ставъ не швидко проказувать ось яку ричь:

— Мы люде не тутешни... Ходымо по всихъ усюдахъ, мандруемо по билому свиту, та шукаемъ звырыного слиду. Бо мы люде не робочи, а ходыть дуже охочи: не ковали, не плотныкы, а прости козаки-охотныкы... Де трапытьця добрый звырь, тамъ и прыстановыще соби маемо... Оце такъ идемо соби сьогондя съ товарышомъ; колы иде намъ назустрічь жвавый молодець, добрый стрилецъ и козакъ такой, що лучшого мы и не бачылы: и чубатый, и усатый и въ дорогу одежду убратый, бо чоловикъ якъ выдно богатый, а якъ гляне на кого, такъ наче який панъ, або охвыцеръ! Пидійшовъ винъ

до насъ, та й каже: „Ой, вы охотныкы, стрильци, добри молодци! Скризь вы блукаете, звирыного слиду шукаете, багато вы бачылы, а ище бильше чулы, скажить мени, будьте ласкови, чы не бачылы вы де звиру, куныци-лысыци, —красной дивыци? Бо я ходю скризь, шукаю, та ниякъ ййи не пймаю! Якъ що вы мени ййи достанете, такъ у велькйй прыгоди станете! Дамъ я вамъ за цей трудъ грошей цилый пудъ, та ище зроблю вамъ вельку награду: поклычу васъ до себе у хату, а тоди такого дыва нароблю, що будуть музыки грать, а добри люде танцювать та гулять, а вы будете дывытьця, йисты, пыть та веселытьця!“ Якъ проказавъ винъ оцю ричь, такъ мы дуже зрадили, бо давно уже того захотили! Отъ мы и пытаемо: „Що-жь то за звиръ, що вы кажете: чы шапакъ, чы хомнякъ, чы перепельця, що воно за птыця? Бо такого дыва мы ще не выдали и ни одъ кого не чувалы! Розкажить добре, де намъ слиду шукать, щобъ ту звирюку пймать!“ А козакъ той-стрилець жвавый-бравый молодець и каже: „Отутъ недалечко бигъ той звиръ, та й ускочывъ до Будлянського въ двирь; отамъ и шукайте лысыцю-куныцю, сыричь красну дивыцю! Такъ мы якъ пишлы, такъ оце ажъ до васъ прямо прыйшлы; тильке увйшлы у двирь, такъ заразь по слиду и заглядили, що тутъ сыдыть нашъ звиръ; теперь добре знаемо, що сюды ускочыла наша куныця, —въ вашйй

хати красна дивыця! Оце-жь нашої речи кинець, а вы положите дилу винець. А щобъ багато не балакаты, такъ скажемо прямо: У васъ ѡе товарь, а у насъ купець, такъ чы не будемо мы сватамы?

— Добра ваша казка, сказавъ хазяинь, а пры кинци саме найлучше!... Насылу я догадася, чого вамъ треба! Ну, що-жь! Чы такъ, то й такъ! А за кого-жь вы сватаете нашу куныцю, красну дивыцю?

— За доброго молодця! Та винь вамъ добре звисный, и вы його кой-колы и бачыте!

— Та хто-жь винь такый? Чы козакъ, чы нагородній, чы якого винь званія?

— Нашои станыци козакъ — Голыстрать Коровьякъ.

— Коровьякъ? Знаю його, знаю. Здаетьця, винь уже литамы трохи перестарився?

— Де-жь тамъ перестарився? Винь недавно изъ службы прыйшовъ и ище зовсимъ молодой чоловикъ! Сказавъ свать Буглакъ.

— Не то, щобъ молодой, а ище зовсимъ молодесенькый, тильке вусыкы пробываютьця, та боридка высынаетьця! Добавывъ цыгань.

— Чы у його-жь и хазяйство яке есть? Пытае хазяинь. — Винь, здаетьця, бувъ сырота, и ничего у його раньше не було!

— А якъ-же! Каже Буглакъ. — Винь хазяинь такый, що дай Богъ усякому чоловику! Одной скотынкы мабутъ будте коло десятка, якъ не бильше!

— Де тамъ коло десятка? Озываетьця цыгань.— Скотыны у його така гибель, що мабуть буде десяткивъ на тры, якъ що не бильше! Якъ выжсене зъ двору, такъ цила череда,— зразу усїей и не перещытаешъ!

— И конячки у його водятьця?— Пытае знову хазяинь.

— И коней у його чы мало, каже Буглакь.— Мабуть штукъ трое, чы може четверо, и кони усе справни, якъ у доброго хазяина...

— Де-жь тамъ трое?— Перебывае цыгань.— Я добре знаю, що у його коней заразъ мабуть буде штукъ десять. У його прошлый годъ було старыхъ четверо, та стрыгунивъ двое, та у мене цю зиму двоухъ коней купывъ; та ище есть и лошата мали...

— А хлибця-жь винъ багато сїе?— Пытае дивчынъ батько.

— Хлиба винъ сїе каждый годъ не меньше, якъ десятинь десять, а якъ колы такъ и пьятнадцять.— Каже Буглакь.

— Де-жь тамъ пьятнадцять?— Озываетьця цыгань.— Винъ сїе одного ячменю десятинь пьятнадцять, а озымы та арновкы не меньше сїе, якъ десятинь двадцять, або и двадцять пьять каждого году.

— А волыкы-жь у його есть?— Пытае упьять хазяинь.

— Та и волы у його есть.— Каже Буглакь.— Була раньше одна пара, а теперь мабуть дви.

— Та не дви, а чотири пары!— Дабоявляе цыгань. Було-бъ шість парь, такъ прошлый годъ дви пары продавъ, та й гроши дуже добри узавъ.

— Такъ воно, якъ що правду кажете, входить, що Коровьякъ дуже добрый хазяинь.— Каже дивчынъ батько. За такого хазяина не жалко и мою дочку оддать. Тильке ото трошки поганкувато, що винъ зъ выду якый-сь не зовсимъ удалый чоловикъ.. Неначе винъ рябуватый чы-що?

— Та такъ, правда, трохи рябуватый,— каже Буглакъ, а все такы не дуже; такъ зате смырный и прятный чоловикъ.

— Та ни, не то щобъ трохи рябуватый, а правду казать, такъ зовсимъ рябый, такъ наче на його морди чортъ горохъ, або квасолю молотывъ!— Добавывъ цыгань.

— Эге, каже батько, оце трохи не добре! Мабуть дивка черезъ це не схоче за його замижъ иты... Теперь дивкы переборчыви стали!.. Та ище здаетьця, винъ мабуть и рыжий?

— Та ни, каже Буглакъ,— винъ не рыжий. а такъ тильке... Трохи наче билуватый....

— Де тамъ не рыжий! Перебывае цыгань,— Рыжий такый, що рыжишого мабуть и въ станыци нема! Не то рыжий, а правду казать, такъ зовсимъ красный, якъ бурякъ!

— Ото-жь и я кажу, що якый-сь винъ не удалый!.. Ну, а у горилку винъ не дуже выкладаетьця?

— Ни, каже Буглакъ, що уже ни, такъ ни... горилку винъ пье зовсимъ по троху! Такъ, якъ, колы тращтыця, такъ ото и выще зъ добрымы людьмы....

— Де-жъ тамъ винъ горилку пье по троху? — Каже цыганъ. — Та винъ ййи такъ глушыть, що и кабаччыкы на його не на-стачять! Правду казать, маленькымы чѹкамы не пье, а прямо тягне чайнымъ стаканомъ!.. Що тамъ здря балакаты!... Горилку пыть винъ молодчына, — другого такого пошукать, такъ не найдешъ! Це я добре знаю, бо самому доводилось зъ нымъ не разъ пьянствовать и въ його въ хати, та и у мене у шатри!.. А додому колы до його не заявлюсь, такъ горилка у його николы не выводитыця! Ко-лы-бъ мы не зйшлысь, а непременно нашь-емось пьяни! Бо у насъ прыятельство зъ нь... , дуже добре...

— Эге, такъ онъ що! — Каже дивчынь батько. — Це и я такы чувъ одъ людей, що винъ и горилку добре пье, та и зъ цыга-намы кумпаню водыть...

— Та то неправду вамъ казали, — каже Буглакъ, — щобъ винъ зъ цыганами знався... Хиба-жъ такы схоче нашъ братъ-козакъ, зъ нымы отаку дружбу дилыть?.. Та вы я то-варыша мого не дуже слухайте — це винъ трохы лышне выпывъ, та и балакае абы-що... Це зовсимъ не правда!..

— Якъ неправда?... Що неправда? — Пере-бывае зъ сердцемъ цыганъ. — Щобъ Коровьякъ

II. Козацька доля.

Той блукає за морямы,
Свить перехожає,
Доли, доленькы шукає...
Немає, немає,—
Мовь умерла! А той рветьц!
Зь усіен сылы
За долею.... Оть-оть догнавь!
И—бебехь вь могылу!
А вь иншого сиромахи
Ни хаты, ни поля,
Тильке торба; а зь торбыны
Выглядає доля,
Мовь дыгтынка; а винь ййи
Лає, проклынає
И за чвертку закладає,—
Ни, не поқыдає,—
Якь репьяхь той, учепытьця
За латани полы
Та й збирає колосочки
На чужому поли.
А тамь—снопы, а тамь—скырты,
А тамь—у палатахь
Сыдыть соби сиромаха;
Мовь у свойій хати.
Такая-то доля тая,—
Хочь и не шукайте:
Кого схоче—сама найде,
У колысци найде.

12. У мирового.

Попався колмыкъ на воровствѣ коней. Отъ полиціа його заарештувала и приста-
вила до мирового. А мировой и пытае:

— Колмыкъ! Ты кобылку уворовавъ?

— Ни, я не кравъ и не бачыла.

— То може ты тильке помогавъ, а хто
другый укравъ?

— Не знаю! А я не кравъ, не бравъ и
ничого не бачыла.

Дывытыця мировой, що пры людяхъ винъ
ничого не добытыця, узявъ и позивъ кол-
мыка у особлыву кимнатку, та й пытае на
самоти:

— Признайся, колмыкъ, ты кобылку уво-
ровавъ?

— Який кобылка? Такой рыжий?

— Да-да!

— Такой лысый?

— Вотъ-вотъ!

— Съ оброточкомъ?

— Такъ-такъ!

— Признатца, баринъ, какъ-бы хуже ни
було!

— Ну, такъ ты хочъ скажи такъ, якъ за-
разъ мени на самоти сказавъ...

Входитъ мировой, сидае на свое мисто
та й пытае упъять колмыка:

— Колмыкъ, ты кобылку уворовавъ?

— Який кобылка?

— Рыжа та, лыса... якъ ты мени отамъ казавъ...

— Ни, я не кравъ и ничего не казавъ!
То може Манжыкъ укравъ, а я дома було,
на кибитка сѣдло и ничего не знаю.

Такъ мыровый ничего и не допытався.

А. Шивель.

13. Помишавъ чоботы.

Прыставылы до охвыцера деншыкомъ нового козака, що тильке зъ дому на службу прыйшовъ. Заставывъ його охвыцерь вычыстыть ажъ дви пары чобитъ, а самъ лигъ спать. Вычыстывъ козакъ чоботы та й сыдыть, дожыдае, покы панъ проснетья. Выспавсь охвыцерь та й гукае:

— Козакъ! Давай чоботы!

Прынись козакъ пару чобитъ та й поставывъ передъ наномъ.

— Що це ты, дурный, прынись? Дывысь: одынь чобитъ довшый, а до тый — коротшый. Це ты розризнывъ чоботы! Пиды перемины.

— Такъ що-жь його робить, ваще благородіе! И тамъ же стоить така якъ и оце пара: одынь довшый и одынь коротшый!

14. Гусарка.

Не вернувся изъ походу
Гусарынь — москаль.
Чого-жъ мени його шкода,
Чого його жаль?
Що на йому жупанъ куций,
Що гусарынь чорноусый,
Що Машою звавъ?
Ни, не того мени шкода;
А марніе моя врода,
Люде не берутъ;
А на улыци дивчата
Насмихаютьця, прокляти, —
Гусаркою звуть!..

Изъ „Кобзаря“ Т. Шевченко.

15. Колмыкъ та прохожый.

Йихавъ колмыкъ дорогою верхомъ на коняци, уйихавъ у балку, а тамъ надъ дорогою сыдыть прохожый чоловикъ у обирваній одежи, ще й калика.

Жалко стало колмыкови того калики, що винъ сыдыть якъ сырота, винъ и каже до його:

— Эй, бедной сырта! Сыдышь гелбокий балка, нема въ тебе своя хатка, нема бачка-мачка! Хылы своя голова на моя сердце! Садьсь на моя маштакъ, найдемъ на моя кибитка: тамъ есть у мене бачка-мачка, дасть тебе штана-сорочку, дасть тебе хлеба и махану кусочку!..

Той калика сивъ на його маштака, а колмыкъ за повидь веде. Выйихалы зъ балкы, а калика и каже:

— Колмыченьку, батеньку, пусты, я й самъ буду йихать!

Колмыкъ отдавъ йому повидь, а самъ зъ боку пишовъ; тоди той прохожый калика ставъ потрошку подгаиять коня, а дали якъ прыпустыть рыстью, та й утикъ одъ колмыка зовсимъ зъ конякою. Такъ його колмыкъ бильше и не бачывъ!

Йиде другой разъ той колмыкъ дорогою, зайихавъ у балку, колы упьять сыдыть надъ

дорогою прохожий, тильке не той, що одъ його утикъ зъ конякою, а другый. Пройпзжае колмыкъ коло його та й каже:

— Эй, бедной сырта! Сыдышь гелбокій балка, нема въ тебе своя хатка!.. Хылы своя голова пидъ хвистъ моя кобыла!.. Другый разъ не обманышь!

Якъ ушкварыть тоди колмыкъ свою кобылу, такъ тильке курява схватылась!

А. Пивень.

16. Жыдъ та диты.

Люде почитають та боятыця другихъ людей бильше всего за богатство, а якъ якыхъ такъ за розумъ, а то буває и такъ, що другого боятыця черезъ те, що винъ хочъ и дурный та здоровый. Ось вамъ маленький прымирь.

Зибралысь разъ диты турьбою, выйшли за станыцю та й гуляють; колы ось дывлятыця воны, йиде дорогою жыдъ, що торгуе лавкою у станыци, и диты його уси зналы. Поховалысь уси диты у жыто, щобъ якъ поривняетьця жыдъ зъ ными, выскочить на дорогу та злякать його; а дали одынъ хлопецъ и каже:

— Давайте лучше попросымъ у його грошей!

— Такъ винъ не дастъ!

— Ось побачыте, колы не дастъ! Я зроблю такъ, що жыдъ излякаетьця та й дастъ!

А цей хлопецъ бувъ мижъ ными самый бильный, а голова у його була здорова-здорова, кудлата та страшна. Тильке дойхавъ до йихъ жыдъ, якъ выскочатъ прожогомъ изъ жыта диты, прямо якъ справжни розбойныкы, пидскочылы до повозкы та до коней, та уси якъ закрычатъ:

— Стой! Подожди! Давай намъ гроши!

— Яки вамъ гроши? Пытае жыдъ.

— Давай намъ гроши, та й усе!

Дывытыця жыдъ, що диты усе не велики та й давай йихъ лаять:

— Де у мене гроши? Яки вамъ гроши? Що я вамъ долженъ? Ахъ, вы шарлатаны! Ахъ, вы шибенькы!.. Нема у мене доброй на васъ палкы, я-бъ вамъ давъ грошей!..

Колы ось показуеыця зъ жыта здорова та страшна голова того хлопця, та й каже до жыда товстымъ голосомъ:

— Та чого-жь ты не даешъ? Дай йимъ грошей, дай!

Углядивъ жыдъ ту странну голову, злякався та й каже:

— Такъ це вамъ дать грошей? Вамъ?.. Такъ-бы вы й казали!.. А то заховаысь у жыто...

Выинявъ жыдъ зъ кармана штукъ съ пять срибныхъ грошей, та й давъ дитямъ, а самъ тоди якъ ушкварыть кобылу бато-гомъ, та тикать! Бижить та все назадъ оглядаеыця, думае, що може за нымъ той страшный чатовикъ гнатыця буде.

17. Страшный косарь.

По надъ полемъ иде,
Не покосы кладе,
Не покосы кладе — горы:
Стогне земля, стогне море,
Стогне та гуде.
Косаря у ночи
Зостричаютъ сычи;
Жне косарь, не спочывае,
Ни на кого не вважае, —
Хочъ и не просы.
Не крычы й не просы,
Не клеи з косы;
Чы то горь, чы то поле,
Якъ бритвою старый голыть
Усе, що дасы.
Мужыка й шынкаря,
Сыроту кобзаря,
Прыспивуе старый, косыть;
Кладе горами покосы,
Не мыне й царя.
И мене не мыне,
На чужыни зотне —
За решоткою задавыть.
Й хреста ништо не поставыть
И не помьяне!

18. Колмыкъ та старецъ.

Одынъ разъ йихавъ колмыкъ у станыцю. На дорози доганяе винъ кибитку, а въ тій кибитци сыдытъ старый слиный дидъ и зъ нымъ ище одынъ хлопецъ, поганяе коней. Побачывъ колмыкъ того днда та й каже самъ соби:

— Эхъ, бедной старецъ, ныщой, бель свить не выдно! Ище изъ нымъ и хлопецъ мала, а хлебъ у йихъ нема... Нада йимъ два гроша дать.

Вынняявъ винъ зъ кармана два пятакы та й давъ старцеви. Писля того колмыкъ пойихавъ у станыцю, та й зайихавъ у кабакъ, щобъ горилкы выпить. Тильке купывъ винъ горилкы та ставъ пить, колы ось и старецъ той пидъйихавъ до кабака. Уставъ старецъ изъ повозкы, зайшовъ у кабакъ та й выпывъ на десять копійокъ горилкы, а тоди вынняявъ изъ кармана ти два пятакы, що колмыкъ давъ, та й заиматывъ за горилку. Побачывъ колмыкъ, та й жалко йому своихъ грошей стало, тильке винъ ничего старцеви тамъ не сказавъ, а старецъ слиный, такъ колмыка и не углядивъ. Выйихавъ старецъ за станыцю, а колмыкъ догнавъ його та й каже:

— Эй, бедной старецъ, ныщой, бель свить не выдно! Я тоби два собствена

гроша на хлебъ дававъ, а ты на горилка пропывавъ! Оддай мои два собствена гроша! А якъ оддать нема охота, такъ цилуй мене у мій красный чобѳта!

Старець устае изъ повозкы та й пытае:

— А де-жь вашъ красный чобить?

— Вотъ-вотъ! Каже колмыкъ, та й попынае ногу зъ коня до старця. А старецъ попавъ за ногу колмыка, стягъ його зъ коня, звалывъ на землю, та й сивъ йому прямо на пыку. А колмыкъ и крычыть:

— Старецъ-ныщой! Подымысь выще!.. А то скоро бульвать буду!..

А старецъ сыдыть, не встае.

— Эй, старецъ-ныщой, бисимъ душа! Два собствена гроша пропывъ, ще й на пыка мени сивъ!..

• А. Шивень.

19. Колмыцька пісня.

По той бокъ балка,
По цей бокъ балка,
Въ середина ямка.
Верблудъ тамъ ходивъ.
На ямка ступивъ,
Лапа зломивъ.
Гора куртой,
Балка большой,
Верблудъ худой.
Трава шумить,
Витерь свистить,
Верблудъ кырчить.

20. Писни Чорноморських козаківъ.

Ой, стали мы та на гавани,
Проты водономля,
Ой, прыбыла хурговина
Изъ Чорного моря.
Ой, у недиллю та ранесенько,
Якъ стало свитаты,
Ставъ-же нашъ панъ Головатый
На козаківъ гукаты:
„Ой, пиднимайте, чорноморци,
Парусы угору,
Ставъ быть турчынь изъ Кермену
Зъ пушокъ на тревогу“.
Ой, изъ Кермену та до Кыгаю
Лагерямы стали,
По берегамъ, по надводнымъ
Бекеты держалы.
Ой, по берегамъ, та по кручамъ
Бекеты держалы,
Ой, надъ Лыманомъ, надъ Сапьяномъ
Запасы держалы.
Ой, надъ Лыманомъ, надъ Сапьяномъ
Запасы держалы,
А за Дунаемъ, та за рикою
Языка піймалы!
Ой, за Дунаемъ та за быстрымъ
Языка піймалы:

„Ой, скажы намъ, турецькый сынъ,
Та щырую правду!

Ой, розкажы намъ, басурмане,
Та щырую правду:

Черезъ що мы Змайловъ-крипость
Та не можемъ взяты?

Ой, якъ розскажешъ щыру правду,
Якъ крипость узяты,

Мусымъ тебе за козака

До себе прыняты!

Будешъ зъ нами, козакамы,

Вмисти проживаты,

Ой, дасть тобі вельку награду

Нашъ панъ Головатый“.

— Ой, зайидьте-жъ вы, чорноморци,
Дунаемъ-рикою

Заберете турецькый запасъ

И лодкы зъ ордою! —

Ой, ударывся турецькый паша

Объ полы рукамы:

„Пропала крипость, усе вйсько,

Пропавъ и я зъ вами!“

А чорноморци на байдакахъ

Крипость обступылы,

Уси лодкы басурманськи

Въ мори цотопылы!

Загомонилы такивныци,

Загулы гарматы, —

Оглядились бидни туркы,

Никиды вткаты!

* * *

Дарувала Катерына
Козакамъ лыманы:
„Ловить рыбу, косить сено,
Справляйте жупаны!“

Ой, встань, батьку, устань, Петре!
Просять тебе люде...
Ой, якъ встанешъ, насъ порадышь, —
По прежньому буде!

Ой, встань, батьку, устань, Петре,
Пиды на стольшу,
А якъ пидешъ на стольшу,
Попросы царыцю.

А якъ нидешъ на стольшу,
Попросы царыцю,
Щобъ вернула стены-лугы
По прежню гряныцю.

Тече ричка невеличка,
Промывае писки...
Туды йихавъ панъ кошовый,
Назадъ иде пишки!

Тече ричка невеличка,
Промывае кручи...
Ой, заплакавъ панъ кошовый,
Одъ царыци йдучы.

„Не на те я, панъ кошовый,
Москаля збирала,
Щобъ степь довгий, край веселый,
Назадъ завертала.“

Теперь уже, паны-браття,
Не думай, не думай:
Сидайте лышь на дубы,
Та махнемъ за Дунай!

Ой, гукнулы козаченькы,

Ой, гукнулы, гукнулы:

Посидалы на дубы,

Та за Дунай махнулы!

Теперь, хлопци, молымъ Бога,
За царицю-небогу,
Що намъ указала, козаченькамъ,
Та за Дунай дорогу!

* * *

Ой, Боже нашъ, Боже мылостывый!
Уродылысь мы въ свити нещастлыви.
Служылы мы въ поли и на мори,
Та й осталыся убоги, боси й голи;
Старалысь мы землю заслужыты,
Щобъ въ спокойствіи вику дожыты.
Давъ намъ гетьманъ земли отъ Днистра
до Буга,
Грянцею по Бендерську дорогу,
Днистровськый и Днипровськый обыдва
лыманы,
Въ нихъ добуватысь, справляты жупаны....
Прежнюю взяли та и цю, однимають,
А намъ жыты Тамань обищаютъ.
Мы-бъ и туды пищлы, аби намъ сказалы,
Щобъ не потерять козацькой славы.
Устанъ, Грыцьку, промовъ за насъ слово,
Просы у царици—все буде готово.

Съ кымъ ты ййи покидаешъ, ты самъ по-
думаи!

— Билыхъ ручокъ не ламай, карыхъ очокъ
не стырай,

Мене къ соби зъ добычою зъ вйны дожи-
дай!

„Не хочу я ничего, тильке тебе одного,
Бувъ-бы тильке ты здоровый, а все пропадай!“

— Царська служба — довгъ воинський, треба
мени йихать въ вйсько,

Щобъ гряницю защыщаты видъ лютыхъ
врагивъ. —

„И безъ тебе, мій мыленький, врагъ погыбне
лютый - дерзкий,

Ты-жь на вйну не йизжай, мене не покинь!“

— Що-жь тоди козаки скажуть, колы йимъ
за мене скажуть,

Що довгъ царський позабувъ, себе и лю-
дей? —

„Ой, мій мылый, мій серденько, колы рикъ
судывъ вирненько,

Ты на вйну пойизжай, мене-жь не забудь!“

— Ой, я-жь тебе не забуду, поки самъ на
свити буду,

Колы-жь умру на вйни, не плачь объ мені. —

„И слъоза зъ очей не кане, въ свити якъ
тебе не стане,

Колы врагъ тебе уbye, — уbye и мене!“

Свыснувъ козакъ на коня: оставайся, молода!

Я прыбуду, якъ не згыну, черезъ тры года!

Я-жь рученькы заломывшы, кари очи за-
плакавшы,

Не знаю, якъ за слъозамы додому дійшла.

*
* * *

Ой, зъ-за горы снижокъ летыть,
А въ долини козакъ лежыть,
На купыни головою,
Прыкрывъ очи муравою,
А ниженькы кытайкою,
А рученькы нагайкою...
А въ головахъ коныкъ скаче,
А въ ниженькахъ воронъ кряче.
— Десь ты, коню, горе знаешь,
Що ты мене не кыдаешы!
Не скачъ, коню, падо мною,
Надъ моею головою!
Не скачъ, коню, падо мною,
Не бый земли пидъ собою:
Бижы, коню, дорогою,
Дорогою далекою,
Та прыбжышь пидъ батькивъ двиръ,
Та вдарышся объ частокиль,
Копытами объ чистокиль.
Ой, тамъ выйде стара жона...
То не жона — маты моя!
Вона тебе рознуздае,
Вона тебе роспытае:
„Ой, коню мій, вороненькый!
Ой, дежъ мій сынъ молоденькый?
Чы ты його въ війську убывъ?
Чы ты його въ мори втопывъ?“
— Ой, я-жъ його въ війську не вбывъ,
Його въ мори я не втопывъ...
Бижы маты, въ сыне море,
Та визьмы, маты, писку жменю;

Визьмы, маты, писку жменю,
Та посій, маты, на каменю:
Дощыкъ паде, писокъ зійде,—
Тоди сынъ съ походу прыйде.
Нема дощу, нема сходу,—
Нема сыночка зъ походу!
Нема дощу, нема цвиту,—
Пишовъ мій сынъ по всімъ свиту!

* * *

Быстра Кубань, быстра Кубань
Бережечкы зносьть,
Ой, тамъ козакъ молоденький
Отамана просыть:
„Пусты мене мій паночку,
Зъ кордону до дому,—
Изнурылась, измакалась
Мылая за мною!“
—Ой, не пустю, козаченьку,
Бо ты довго будешъ,
Напыйсь воды Кубаньскои,—
Мылую забудешъ!
„Ой, пывъ воду, пывъ холодну,
Та й не оддыхаю:
Люблю дуже свою мылу,
Та й не забуваю!
Пусты мене, щырый батьку,
Зъ кордону додому,
Бросывъ я свою дивчыну,
Не вручывъ никому!
Пославъ йій въ черкесь взятого
Коня вороного,
Вона-жъ мени шыту хустку

Съ нидь злота самого.
Тильке мени тін хусткы
Въ рукахъ не носыты,
А для славы козацькы
Сиделечко вкрыты!
Гляню на вкрыте сидельце —
Роспотишу сердце,
Гляню на шыту хустыну —
Згадаю дивчыну!
Дывчынонько, мое сердце!
Жды та дожыдайся,
Скоро прыйду я до тебе
Скоро сподивайся!

21. Пань та ворожка.

Багато на свити єсть разныхъ ворожокъ, знахаривъ, знахарьокъ, колдунивъ та бабь-шентухъ, що усякими хытромами обманюють простыхъ, легковирныхъ людей! Яка-бъ не случылась у кого беда, пронажа, або хвороба, — заразы бижать до ворожки, або до бабь-шентухы, замисто того, щобъ помолытьця Богу, та просыть одъ його соби скорой помощи. А ворожка, або знахарь, звисно, даромъ никому не заворожыть, а якъ прынесуть йому що добре у подарокъ, такъ тоди винъ и повороже зъ охотою и заразы набреше цилу кучу, абы тильке слухавъ, та на, виру бравъ, а народъ простодушный тому вирить и думаютъ, що воно и справди такъ, якъ ворожка каже. Ну, звисно, якъ ворожки ти попрывыкалы брехать, то воны часто и брешуть у ладъ и якъ колы, такъ воно буває похоже и на правду, та тильке не кажный разъ.

Для прымиру я розкажу ось яку брехеньку, чы може й правду, що нувъ я одъ старыхъ людей. Колысь давно, у старовыну, якъ скрызъ було панство, та усе чорноробчи люде булы панськымы, жылы у одного пана у сели, мижъ другымы людьмы, два браты-мужыкы; одынъ братъ бувъ богатый,

закитонный, а другой зовсімъ голый та бидный, а дитей малыхъ було у його чуть не зъ десяткъ. Якъ не робивъ винъ, бидолаха, якъ не трудився, а усе яко-сь у його було не въ ладъ, бо каша дитей, якъ та саранча, не давали йому, бидному, и въ гору глянуть! Не було йому у хазяйстви ни проку, ни прибыли, а усе ишло на убытокъ, и ставъ винъ такой бидный, що якъ колы, такъ и йнсты було ничого! Отъ зъ великои нужды и нишовъ той чоловікъ на хитрощи. Укравъ винъ поччу у свого богатого брата пару самыхъ лучшихъ воливъ, одвивъ ихъ у лисъ, завивъ у саме глухе мѣсто, та й привязавъ до дерева, а кругомъ хворостомъ обиклавъ, щобъ никому не було видно, а тоди вернувся додому. Скидався братъ утромъ за воламы, и туды и сюды бигавъ,— немае нигде. Приходять винъ зъ великои нужды до брата, та й розказуе свою биду.

— Охъ, мій братику! Беда до мене у двиръ зайшла!

— Яка беда? Пытае бидный братъ, наче винъ ничого й не знае.

— Волы хто-сь укравъ, та ще сами найлучши!

— Оце, лыхо!

— Та ще яке й лыхо! Саме робоче время подошло, а тутъ лучшихъ воливъ нема! Ну, що я теперь буду робить? Якъ бы воно взяло середню, або меньшу пару, такъ и слова-бъ не сказавъ и не шукавъ-бы, а то — самыхъ лучшихъ! Теперь стане уся

моя работа у хазяйствѣ! Якъ-бы оце хто заворожывъ, та указавъ мени де волю, такъ я-бъ йому зъ радости пару воливъ меньшихъ давъ, не пожаливъ-бы, абы тильке ти пропащи додому вернуть! Отъ горенько мое! Де ны ходывъ, де ны шукавъ, — нигде немає, ніхто не чувъ и не бачывъ! Та й ворожки близько не чуть на мое лихо!

— А що, брате, давай я заворожу? Я оце недавно трохы цьому дилу навчився у одного прохожого чоловіка-знахора.

— Эй, заворожы, брате, будь ласка! Отъ тоби святыи крестъ, якъ угадаешъ, де волю, та я найду йнихъ, такъ не пожалю для тебе, оддамъ пару меньшихъ бычкивъ. Лучше мени своему чоловіку оддать, ніжъ чужому!

— Ну, добре. Пиды-жъ, брате, вытягны съ колодизя видро воды, я тоби на води поворожу.

Вытягъ той видро воды, прынисъ у хату, а ворожка нашъ перекрестывъ те видро и самъ перекрестывся, та й зачавъ у те видро на воду дывытьця. Дывытьця, дует на воду, та усе що-сь таке шепче. А братъ и пытае:

— Ну, що? Ничого не видно?

— Ни, ще не видно, яко-сь туманомъ узялось. Ты мени не перебивай и ничого до мене не балакай, а то ничого не выйде! Я тоди самъ тоби скажу.

Довго винъ ище дывывся у видро на воду, та шептавъ, а дали и каже:

— Ось, теперъ бачу я, який-сь чоловікъ жене пару воливъ у лису, а въ якому

мести, не вгадаю... Одынь виль сирый, другый рыжый...

— Такъ, такъ... це мои волы! Крыкнувъ богатый братъ.

— Ось прыгнавъ до велького дерева... до дуба... Ага! Теперь и я угадавъ!.. Якъ разъ ажъ середь лису, верстовъ мабуть зъ восимъ видциль буде... Прыгнавъ до дуба, що ото росте надъ глыбокымъ яромъ, тай привьязуе йнхъ до дерева...

— А хто-жь винъ такий, той чоловикъ!

— Не вгадаю, що воно за чоловикъ! Якый-сь чужый, не тутешний... Николы його не бачывъ... Мохната на йому шапка и борода рыжа... Уже привьязавъ воливъ до дерева, та обкладае нащо-сь кругомъ хворостомъ... Бижы, брате, швидко у лисъ, та ще зъ собою и людей душъ двое захваты, тамъ вы волы швидко найдете, та може и чоловика того пиймаете!..

— Отъ спасыби тоби, брате, дай Богъ здоровья! Якъ выйде такъ, якъ оце ты кажешъ, та найду я своихъ воливъ, такъ заразъ-же тоби приведу тихъ волыкывъ пару, що обнщавъ.

Пишовъ гой богатый братъ у лисъ зъ людьмы, въ показане ворожкою мисто, и скоро найшовъ свои волы и прыгнавъ до дому. Прыходыть винъ до брата-ворожки радый-радый, що волы найшовъ, и прививъ йому пару меньныхъ волыкывъ.

— Ну, спасыби тоби, брате! Якъ-бы не ты, не знаю, що-бъ я оце и робывъ безъ

воливъ. Тенерь, славу Богу, найшлысь!... На-жь тоби цару обнищавшыхъ волюквивъ за твій трудъ. Тенерь и я бачу, що ты настоящий ворожка! Бо усе вышло якъ разъ, такъ якъ ты казавъ. Тилке вора не піймалы, — мабуть куды-сь утикъ! Звисно, побачивъ, що насъ ажъ четверо, такъ винъ и убрався у свое кубло!.. А жалко, що не піймалы! Треба було-бъ його добре провчыть, та ще й у острогъ засадить!

Добре розжывся ворожка на первый разъ, и самъ не знавъ, що такъ добре выйде!

Другый разъ укравъ винъ у сусидки полотно, що розистлала вона на двори, по трави, та й сховавъ його у скирду соломы, у ййи двори. Огляднлась баба, що нема полотна, та й давай плакать та тужить на весь двиръ, такъ що й други бабы до неи позбигалысь. Довго вони базикалы, де-бъ воно те полотно могло диватьця, а найты нигде не найшлы. Писля того одна баба и направыла ту сусидку, щобъ сходыла до сусида поворожить, бо вона чула уже, якъ винъ найшовъ братови волы.

Прийшла сусидка до ворожки, а винъ ййи и пытае:

— За чымъ хорошимъ, кума, прийшлы?

— Такъ и такъ, розказуе вона, хто-сь полотно мое покравъ! Та мабуть пропало, бо де-жь його телерь шукаць!

— А давайце, я вамъ заверожу, може зоно й найдегця!

— Заворожить, куме, будьте таки добри, я вже вамъ одблагодарю за ваши труда!

Завороживъ ворожка уп'ять на видри воды, та й указавъ, де полотно сховане:

— Оце добре, що вы прійшли, каже ворожка, бо цю ничъ уже воръ те полотно у друге мисто переховавъ-бы, тоди-бъ и я вже не вгадавъ.

Найшла сусидка те полотно у соломи та й принесла ворожци за трудъ добрый кусокъ полотна, кускивъ съ п'ять сала та ще й яецъ.

Съ тіеи поры ставъ нашъ биднякъ розжывающа! Одному завороже, другому, та усе и есть йому дохидъ одъ людей; ставъ и одъ уворобы личить людей разными травами и конямъ та скотыни помогать, а якъ случытьця де пропажа яка, та прыйдуть до його ворожить, то винъ такъ и улипыть святу правду, що тамъ-то и тамъ-то сховане, або у такому-то мисти положыне, бо самъ винъ його кравъ, самъ и ховавъ. Несуть йому люде за труда усяку всячыну: хто борошна мищокъ, хто пшеници, а хто сала, або масла.

Ну, помы зъ простымы людмы робывъ винъ таке дило, то воно и не трудно було йому тихъ людей обманювать, бо чоловикъ винъ бувъ умный и хытрый, умивъ выбрехатьця, якъ комы завороже не въ ладъ. Тильке прійшла и до його беда, та й беда зелька!

Одынъ разъ зробився въ сели велькый струсь: у пана хто-сь укравъ изъ хоромивъ сундучокъ панськый зъ гришмы! Кыдався панъ по всихъ-усюдахъ, потрусивъ усе село, усыхъ людей, наробивъ ренету та страху, скильке хотивъ, а дилови не помигъ ничего! Пропавъ сундучокъ зъ гришмы, наче корова злызала! Зажурився панъ дуже, а якъ пособить горю, не знае. А у пана той богатый знахаривъ братъ та бувъ за управяющого; прыйшовъ винъ до пана, та й розказавъ йому, що його братъ та уміе добре ворожыть; розказавъ, якъ винъ йому воли найшовъ и якъ другимъ людямъ ворожбою помогавъ.

По чривъ панъ, зрадивъ, та заразы поклыкавъ ворожку до себе, та й каже:

— Чувъ я, що ты добрый ворожка! Люде розказують, що ты не одному чоловікови помигъ ворожбою и выручивъ зъ биды. Колы ты такой мудрецъ, такъ заворожи и мени и угадай, хто укравъ у мене гроши и де вони сховани. Якъ добре заворожышь, та найдутьця ти гроши, такъ даю тобі панське мое слово, що половину тыхъ грошей тобі оддамъ, бо я знаю, що ты бидный чоловікъ и дитей у тебе багато; а якъ не схочешъ постаратьця для свого пана, або не зуміешъ, та не вгадасшь, де гроши дивались, такъ пры усыхъ людяхъ багатомы тебе занорю, щобъ не дуривъ свита, та не обмановывъ людей!

Злякався бідный ворожка, та нікуды диватця — треба ворожыть! Отъ винь и каже панови:

— Добре, паночку, я вамъ заворожу, тильке дайте мени сроку цылый день и ничь, ажъ до утра; бо я ище нікому не ворожывъ про гроши, а це дило дуже трудне и зразу не вгадаешъ!

— А якъ на твою думку, хто йихъ укравъ? Питае панъ.

— Та бильшь не хто, якъ ваши люде, пане, що у васъ у доми та у двори служять.

— Такъ и я думаю, каже панъ. — Я уже и струсь робывъ скрызъ, такъ нічого не выйшло и ніхто не признаетьця.

— Зберить мени, пане, усихъ вашихъ дворовыхъ людей до кучи, тильке щобъ усихъ чысто, скільке йихъ у васъ служыть, я у йихъ кой-що попытаю.

Прыказавъ панъ своему управляющему зибрать надвори усихъ людей, а ворожка выйшовъ до йихъ, пидходить до каждого та й пытае, якъ його звать, а самъ ножыкомъ на пальци щось одмичае. Якъ усихъ переспросывъ, тоди узывъ сныпъ соломы, наризавъ ривненькихъ соломынокъ, зривнявъ йихъ та тоди показуе людянь та й каже:

— Оце я дамъ вамъ усимъ по одній соломынці, а самъ буду усю ничь ворожыть. Якъ що хто изъ васъ укравъ панськи гроши, такъ у того соломынка выросте на цылый вершокъ.

Роздавъ винъ усымъ соломынky та й сказавъ, щобъ росходьлысь по свомъ: мистамъ, а на утро щобъ уси висто упьять зійшысь до кучи и принесли йому соломынky.

Тоди пишовъ до пана та й каже:

— Заприть мене, пане, у сарай, та нехай мене стережуть ваши люде по очереди, по три чоловикоы, а я буду въ сараи ворожыть.

Заперлы його у сарай и стали люде коло того сарая по очереди карауль держать. Сыдыть бидный ворожка въ сарай та журытыця! Не знае винъ, чы добре буде його дило, чы погано. „Ну, думает винъ самъ соби,—що буде, то й буде!“ Ставъ винъ тамъ що-сь чытать, такъ щобъ караульнымъ чутъ було, та усе спомынае разни имена людей що у пана служатъ: то Степана, то Ивана, то Грыцька, то Семена... А це нѣ для того робывъ; щобъ люде чулы, та боялысь, що винъ угадае, та щобъ воръ самъ признався; бо винъ надявся, що гроши ти небезпреминно хто-сь зъ дворовыхъ людей укравъ.

Цилу ничъ винъ такъ ходывъ по сараю та усе що-сь вычытувавъ и уси имена людей спомынавъ, а якъ прыйшло утро и зибралысь уси люде, такъ винъ и прыказавъ, щобъ до його уси заходьлы у сарай по одному чоловикови и соломынky йому давалы. Сталы люде соломынky зносыть, уже уси знеслы и поодавалы знахореви, а ни-

чого толку нема. Зажурився ворожка, а усе такы не подае выду.

— А що, чы уже уси соломынкы знеслы? Пытае винъ.

— Ни, ще не вси!

А кого-жь нема?

— Та немае панського лакея Петра, що до панської одежи приставлений, та щодня пана одягае.

— А де-жь винъ?

— Мабуть дождыдае, погы панъ устане.

— Ну, идить-же вы уси по своимъ мистамъ, а до мѣня гукнуть Петра, щобъ сразу прыйшовъ.

Прыйшовъ Петро, та якъ увійшовъ у сарай, зробивсь бѣлый-бѣлый, якъ стина, такъ и видно на лыци, що винъ або хворый, або чого-сь збѣкався. Подае винъ ворожци свою соломынку, а руки у його такъ и трусятьця! Узявъ ворожка соломынку зъ його рукъ, приставивъ їйи до другихъ соломынокъ, колы вона коротша одъ усихъ на цѣлый вершокъ.

— А чого це твоя соломынка коротша за други на цѣлый вершокъ? — Пытае ворожка.

— Та... не знаю.., каже Петро, — може одломылась...

А у самого и голосъ выдае, наче винъ тутъ чымъ выноватый.

— Брещешъ ты, каже ворожка, — це ты їйи зубамы одгрызь, — боявся, що може

вона на вершокъ за ничъ выросла! Признавайся мени заразь, ты гроши укравъ?

— Та ни, дядьку... я... я не бравъ!..

— Признавайся, кажу, помы панъ спыть, бо усе равно я знаю, що ты гроши укравъ!.. Мени тебе жалко, що чоловікъ ты молодой, а на таке погане діло одчаявся! Якъ признаешся, такъ я тебе помылюю и панови не скажу, а якъ не признаешся, такъ панъ тебе закатае батогамы на смерть, а гроши мы и безъ тебе найдемо...

Затрусывся Петро, бачыть, що никуды дали одказуватьця, упавъ на коліна передъ ворожкой, плаче та просыть:

— Дядечку, голубчыку! Змылуйтесь надо мною!.. Не кажить панови, що я гроши укравъ!..

— Добре, я не скажу. А де-жь ты ти гроши заховавъ? Та гляды, кажы правду, бо усе равно я и самъ знаю, де вони, а тильке хочу тебе вывирить.

— Я йихъ однись до ричкы и закопавъ пидъ кручею, якъ разъ пидъ тією здоровою вербою, що надъ греблею... Ой, дядьку, голубчыку, боюсь я, що вы панови скажете!..

— Не бійся, --- не скажу, на цей разъ тебе помылюю, тильке щобъ другой разъ красты не одважуався...

— Йій-Богу, дядьку, бильше зроду-вику красты не буду!

— Ну, гляды, шануй самъ себе!.. Оце добре ты зробивъ, що признався, а то було-бъ

тоби лихо!.. Я и безъ тебе усе знаю, та тильке хотивъ тебе одъ биды выручить...

--- Спасыби-жъ вамъ, дядьку, що вы таки добри! Якъ бы я знавъ, такъ ище учора прыйшовъ-бы до васъ, та сказавъ... Якъ не скажете нічого панови, такъ я вашои добрости не забуду...

— Ладно-ладно!.. Иды-жъ соби спокойно на свое мѣсто... Не бійся, якъ я сказавъ, такъ и зроблю...

Радый бувъ лакей Петро, а ще бильше зрадивъ ворожка, що вора піймавъ и гроши панськи цили. Тильке панъ уставъ, ворожка заразъ и явився до його.

— Ну, що, угадавъ, де гроши?—Пытае панъ.

--- Та хвалыть Бога, пане, гроши ваши цили!

--- Та то може й правда, що вони цили, а тильке де вони?

--- Прыкажить, папе, щобъ узялы лопаты та ишли за мною; я заразъ покажу, де ваши гроши сховани!

Зрадивъ панъ и заразъ прыказавъ забрать лопаты, та и самъ пишовъ умести зъ ворожкою. Прышли вони до гребли, ставъ ворожка коло вербы, стукнувъ ногою объ землю, та й каже:

— Копайте отутъ коло вербы! Тутъ, пане, ваши й гроши!

Сталы копать коло вербы и скоро напали рушену землю, а тамъ швыдко докопалысь и до сундучка зъ гришмы; винъ бувъ пидсунутый одъ кручи ажъ пидъ коринь самои вербы. Узявъ панъ сундучокъ, розкрывъ

його, ажъ гроши уси цили, такъ якъ и булы зложени. Одсыпавъ винъ одъ тыхъ грошей добру половину и отдавъ ворожци.

— Оце тоби за твою мудросць! Ты чоловікъ бидный, такъ нехай це буде тоби на розжытокъ! Спасыби тоби за твою ворожбу! Тильке ты мени не сказавъ, хто-жъ такой воръ, що оци гроши покравъ?

— Цього, пане, я не вгадавъ!

А панський лакей Петро стоить тутъ ны живый, не мертвый!

— Якъ-же такъ, пытае панъ, — що не вгадавъ?

— Та вышло такъ, пане, що якъ вороживъ я ночъ такъ сперва завороживъ, де гроши сховани, — воно й показало мени на води; а якъ ставъ я ворожить, хто гроши укравъ, такъ щось таке за сараемъ застукало та зарюкало, такъ я й не розглядивъ! А другой разъ по одному дилу ворожить нельзя, бо все равно ничего не выйде! Такъ я за вора ничего й не дознався!..

— Ну, дарма! каже панъ. — Добре, що хочъ гроши цили.

— Уже той воръ, пане, другой разъ красты не одважытьця, бо я таке средство знаю, що винъ теперъ, якъ стане красты, такъ не вкраде, а заразь самъ пймаетьця!

— Сказавшы це, ворожка пыльно подывився на Петра, а у того, бидлаха, ажъ колина затрусилась.

— Подякувавъ ворожци ище разъ панъ, та й одпустывъ його додому. Пашовъ одъ

тїей поры ворожка скризь у моду, а други люде йому дуже завидуваы, а все такы и боялысь його и добре уси поважалы. Ставь ворожка добре жыть та богатить.

Прийихалы разъ до пана гости, тоже такы паны, якъ и винъ. Пьють воны, гуляють та выкамарюють разни панськї штукуы, що нашому братови тильке на дывовыжу. А дани, якъ пидпылы уси добре, почалы одынъ передь однимъ хвастать та хвалытьця: хто добрымы кнїнымы, хто новою каляскою, або якымъ другимъ добромъ, а пацъ-хазяинъ и каже:

— Це не дыковына! У кого йе гроши, то кажный може соби що небуть добре купыть! Вы похвалытьця такимъ, чога за гроши купыть нельзя, — ото буде дыковына!

— А чымъ-же вы такимъ похвалытесь? — Пытають гости.

— А ось чымъ: есть у мене мужычокъ, простой, незавыдный чоловичокъ, а такой добрый ворожка, що якъ заворожыть, такъ усе, що угодно, угадае.

— Ну, це не правда, що-бъ винъ усе могъ угадать!

— Якъ неправда? Що схочете, те и угадае! Я раньше самъ тому не вирывъ, а теперь вирю; бо у мене бувъ сундучокъ зъ гришмы украденый, и булы-бъ гроши пропалы, такъ той ворожка прыйшовъ та за разъ гроши и найшовъ!

Гости все такы не вирять. Тоди панъ приказавъ заразы гукнуть ворожку. Прийшоеть

ворожка, а одынь изъ гостей пйймавъ жучка у руку, згорнувъ ййи въ жменю, та й показуе ворожци.

— Якъ що ты добрый ворожка, такъ угадай, що у мене въ руци?

А ворожку того та прозвыще було Жучокъ. Баче винъ, що дило його плохе, бо якъ-же його угадать, що у пана въ руци, отъ винъ зитхнувъ важко, та й каже самъ соби, тильке такъ, що й паны почулы.

— Эхъ, жучку ты, жучку, попався панови въ ручку!

Розгорнувъ той панъ руку, ажъ-такъ, уси побачылы, що на долони у пана справди жучокъ! Дуже здывувалысь паны, та заразы почалы тому ворожци давать гроши, та й паздавалы йому гуртомъ грошей цилу кучу, бо булы уси пьяни. Такъ и цей разъ нашъ ворожка выкрутывъ изъ биды, та ще й грошей прынисъ додому багато. Така уже попалась йому добра хвортуна, чы може то його було счастья, а тильке ставъ нашъ ворожка богатить зъ ворожбы и пишло йому усяке дило у руку. Отакъ-то на свити ворожкы та знахори ворожяты, а народъ думает, що вони справди усе знають, а зоны тильке разными хытрощамы та брехнею народъ дуряты, та зъ ворожбы розжываютьця!

А. Пивень.

22. Писня про плинь генерала Кухаренка.

У пятницю на базари
Вси заговорылы,
Що старого Кухаренка
Взялы-полонылы.
Зазвонылы до рапньої
Богу помолытыця;
Рознеслыся слухы тяжки,
Людь чого-сь боитьця...
Зажурылыся стари й мали—
Народъ голосуе...
Пыта одынь у одного:
Чого людъ сумуе?
Чого острахъ на всихъ найшовъ?
— Чого?— Ты не знаешъ:
Генерала Кухаренка ...
Узявъ черкесь...
Його зъ зятемъ захопылы,
Обохъ полонылы,
А поштаря и козака
Тамъ-же и убылы...
Пишовъ гоминь у народи,
Братъ брата пытае,
Роспытують, розказують,
А ниhto не знае,
Чы то правда, чы неправда...
Иныи не йме виры,

Щобъ старого Кухаренка
Взялы бузовиры!
Людь сумуе и гвалтуе:
„Взялы - полоннымы...
Кухаренка, та ще зъ зятемъ
Въ кайданы забылы!“
Затужылы Чорноморци:
„Ой, Боже нашъ, Боже!
Ой, хто тенерь у прыгоди
Намъ биднымъ поможе!?“
Отакъ чувъ я на базари,
На улыци-жъ бачывъ,
Йидуть верхы три черкесы
И нытають „Бабчи“.
Пидъйихалы до будынка
Вельможного наа,
Изъ коныкивъ не злизають —
Мабуть така шана!..
Я дывывс изъ крипности:
Якъ воны стоялы,
Выйшовъ хлопецъ, щось сказавъ йимъ,
Воны й поскакалы
До будынку Кухаренкивъ —
Звистку мабуть даты...
Кажуть, диты буцимъ зналы,
Та не чула маты.
У вивторокъ пройшла чутка,
Люде говорылы,
Що черкесы сорокъ тысячъ
На выкупъ просылы.

23. Писня про козака Супруна.

Гей, не знавъ козакъ, та не знавъ Супрунъ,
Якъ славонькы добуты;

Гей, зибравъ вѣйсько, славне запорижське
Тай пищовъ орду быты!

Гей, у суботу, проты недилоцькы
Супрунъ изъ ордою стаяся,

Гей, а въ недилю, въ обидню годьну
Самъ въ неволеньку понався!

Ой, якъ печалы превражи мурзакы
Козака Супруна вязаты,

Гей, ставъ козакъ, та ставъ Супрунъ
Зтыха — голосъ промовляты:

„Ой, не вяжитъ мене, превражи мурзакы
Та назадъ рукамы,

Та выведить мене, превражи мурзакы,
Та изъ мойимы козакамы.

Ой, выведить мене, превражи мурзакы,
Та на Савуръ-могылу,

Ой, нехай-же я стану, подывлюся
Та на свою Украину!

Ой, не вяжитъ мене, превражи мурзакы,
Та назадъ рученькамы,

Та пустить мене въ чыстее поле
Та погулять съ козакамы“.

— Було-бъ тобі, Супруне козаче,
Та нашої башты не рубаты.

Якъ хотивъ ты у чыстому поли

Та съ козакамы погуляты!—

Высока могила, широка долина,

Сызокрыль орель литае,

Гей, стоить вѣйсько, славне зацорнжське

Та якъ макъ процвитае.

„Ой, пышитъ лысты, та мылее браття,

Ажъ у Сичъ до кошового

До началныка вѣйскового

Та товарища мого:

Ой, нехай-же винъ Супрунового коня вороного

Та за безцинокъ избувае,

Ой, нехай-же мене, козака Супруна,

Та зъ неволи выкупляе“.

— Ой, не хочу-жъ я Супрунове добро

За безцинокъ избувати,

Ой, не хочу-жъ я козака Супруна

Изъ неволи выкупляты.

Гей, колы хотивъ та козакъ Супрунъ

Та у Сичи пануваты,

Гей, було-бъ же не братъ вѣйська запорожського

Та не йты воювати.—

— Гей, ты, козаче, козаче Супруне,

А де твои голубыи жупаны?

„Гей, мои жупаны повдягали ханы,

Мене-жъ закували въ кайданы“.

— Гей, ты, козаче, козаче Супруне,

А де твои вороньи кони?

„Гей, мои кони въ хана на прыпони,

Самъ я молодъ у неволи“.

— Гей, ты, козаче, козаче Супруне,

А де твои рудныци?

„Гей, мои рудныци въ хана у свитлицы,

Самъ я молодъ у темницы!“

24. Козакъ-сырота.

Тяжко, важко въ свити жыты
Сироти безъ роду:
Нема куды прыхылытьця,
Хочъ зъ горы та въ воду!
Утопывся-бъ молоденькый,
Щобъ не нудыть свитомъ;
Утопывся-бъ — тяжко жыты,
И нема де дитысь.
Въ того доля ходыть полемъ —
Колоскы збирае;
А моя десь, ледащыця,
За моремъ блукае.
Добре тому богатому:
Його люде знають;
А зо мною зостринутыця —
Мовъ недобачають.
Богатого, губатого
Дивчына шануе;
Надо мною, сыротою,
Сміетьця кепкуе.
Чы я-жъ тобі не вродливый,
Чы не въ тебе вдався?
Чы не люблю тебе щыро,
Чы зъ тебе сміявся?
Любы-жъ соби, мое серце,
Любы кого знаешъ,
Та не смійся надо мною,

Якъ колы згадаешъ...
А я пиду на край свита...
На чужій сторонци
Найду кращу, або згыну,
Якъ той лысть на сонци.
Пиновъ козакъ сумуючы—
Нікого не кынувъ;
Шукавъ доли въ чужимъ поли,
Та тамъ и загынувъ,
Умыраючы дывывся,
Де сонечко, сяе....
Тяжко, важко умыраты
У чужому краю!

Изъ „Кобзаря“ Т. Шевченко:

25. Якъ чортъ укравъ гетьман-ську грамату.

Такъ вы хочете, щобъ я вамъ ище розказавъ про дида? Такъ що-жъ! Розказать не важко, абы тильке слухалы! Эхъ, старовына, старовына! Що за утиха, ажъ серцю весело, якъ згадаешъ про те, що давно-давно, и года йому, и мисяця нема, робылось на билому свити! А якъ уплутаецья який небудь родычъ, дидъ або праидиъ,—ну, тоди и рукою махны! Такъ и здаецья, що паче самъ усе те робышь, або праидова душа зализла въ тебе.... Ни, мени бильше всьго чудни наши дивчата те молодыци; покажысь тильке йимъ на-очи, заразь и прыстануть: „Хома Грыгоровычъ: Хома Грыгоровычъ! А нуте, яку небуть страшну казочку! А нуте, нуте! „Тара-тара, та-та, та-та, и пишы, и пишы приставать.... Розказать то воно, звисно, не важко, та тильке подывитьця, що робытьця зъ ными ноччу въ постели. Я-жъ добре знаю, що кажна трусытьця пидъ оді-яломъ, паче ййи корчій бье, и рада-бъ зъ головою уккрытьця. Де не-будъ дряпне объ горцоць кишка або мыша, чы сама торкне ногою кочергу,—и Боже мій! И душа въ неи вмерла! А на другой день, якъ ничего не бувало! Упьять прыстають: розказы та й

розкажи ймь страшну казку... Щобъ-же вамъ розказать таке? Зразу не здумаешъ... Стривайте! Розкажу я вамъ, якъ покійный мій дидъ гулявъ зъ видьмами на карты въ дурака. Тильке зарани васъ просю: глядять, не збывайте съ толку, а то выйде така кваша, що совисно и въ ротъ буде взять! Покійный мій дидъ, нужно вамъ сказать, бувъ не изъ простыхъ въ те время козакивъ. Знавъ винъ и твердо-онь-то и слово-тытло поставыть и бувъ грамотюка, хочъ куды! У празныкъ, було, одхватае въ церкви апостола такъ, що теперь и поповычь другый сховаеыця. Ну, сами знаете, що въ ти времена, якъ зибратъ зо всього Батурына грамотийивъ, такъ ничего и шапки пидставлять,—въ одну жмено можна було всихъ забратъ! А черезъ те и повага одъ людей була дидови така, що всякий зустричный кланявся дидови чуть не въ поясъ.

Одынъ разъ здумалось вельможному гетьманови послать для чого-сь грамоту до царицы. Тогдашній полковый пысарь,—отъ, бодай його морока взяла, и прозвыща його не згадаю.... Вискрякъ—не Вискрякъ, Мотузочка—не Мотузочка, Голопуцьокъ—не Голопуцьокъ, знаю тильке, що чудне яке-сь прозвыще,—поклыкавъ до себе дида и сказавъ йому, що самъ гетьманъ нарядывъ його гинцемъ зъ грамотою до царицы. Дидъ не любывъ довго збыратьца: зашывъ грамоту въ шапку, вывивъ коня чмокнувъ жинку и двохъ своихъ, якъ самъ вишь йнхъ называвъ,

поросятъ, изъ котрыхъ одинъ бувъ ридный батько хочъ-бы и нашего брата, и идиявъ за собою таку куряву, якъ ненаде душъ пьятнадцять малыхъ хлопцівъ заулялысь середь улыци въ кашу. На другый день, ище не спивалы свитови пивни, якъ дидъ уже бувъ у Конотопи. Въ ту пору бувъ тамъ ярмарокъ: народу высыпало по улыцяхъ стильке, що ажъ у очяхъ мелькало. Тильке ище було дуже рано, и вси дрималы, попростягавшысь на земли. Биля корзины лежавъ гуляка-парубокъ, зъ покрасившымъ якъ перецъ носомъ; дальше хропла навсыдячки перекупка съ кремиемъ, сынькою, дробомъ и бублыкамы; пидъ повозкою лежавъ цыганъ; на вози зъ рыбою — чумакъ; на самой дорози раскыдавъ ноги бородатый москаль съ поясами и рукавыщямы... одно слово, багацько всякы наброду, якъ и скризь буває на ярмаркахъ. дидъ остановывся, щобъ роздыватця добре. Тымъ часомъ у яткахъ начали по троху ворущытьця. Жыдивкы стали бряжчатъ кухлыкамы, дымъ пишовъ скризь и скоро по всему ярмарку запахло усякою стравою. Дидови прыйшло на умъ, що у його не стае огныза и табаку: отъ винъ и пишовъ блудыть скризь по ярмарку. Не успивъ винъ пройты шагивъ зъ двадцять, колы назустрічь йому запорожець. Гуляка, и по морди выдно! Червони, якъ жарь, на йому штаны, сыній жупанъ, цвитастый гарный поясъ, зъ боку шабля и люлька на мидному цепку телинастыця по сами пьяты, —

Запорожець та й тильке! Эхъ, и люде-жь! Якъ стане та выривняється, підкрутить рукою молодецьки вусы, стукне підковами, та й піде наризувать козачка! Та ще якого козачка! Ноги виробляють такъ дрибно, якъ вертено у бабы въ рукахъ; якъ выхоръ, ударить рукою по всімъ струнамъ бандуры и заразы, узявшысь у боки, пустятьця въ прысядку; заспивае пісню, такъ и душа радується!.... Эхъ! Прошла пора: не бачыть намъ бильше запорожцивъ! Добре: Такъ зустрілись. Слово за слово, чы довго до знакомства. Розвели балачку таку, що дидь совсимъ уже було забувъ и про свою дорогу. Гульбыще зробылы такє, якъ на свайби передь велькымъ постомъ. Тильке скоро пабрыдло йимъ бытъ горшкы и кыдаты въ народъ гришмы, та и ярмарку не вить-же стоять! Отъ и збалакамысь нови прыятелы, щобъ не розлучатьця и йихать у мисти. Бувъ уже пизній вечирь, якъ выйихалы воны въ поле. Сонце сховалось на покой; кой-де тильке вмисто його краснылы по небови полосы; по полю рябылы нывы, якъ празнышны запасы чорнобровыхъ молодыць. Запорожець заходывся дорогою брехать, та уже-жь таки дыковышны брехелькы та прыказкы выдумувавъ, що дидь и ще-одынъ, прыставшый у йихню партію гуляка, подумалы, чы не бись зализъ у його! Дидь не разъ хвѣтався за боки и чуть не надсадывъ соби бебехивъ одъ реготу! А въ поли робылось чымъ дали, усе темнише, а вмисти

съ тымъ и брехня запорожцева чымъ дали, усе ставала тыхше, а пры кинци винъ и вовси прытыхъ и заходывсь кунячь.

— Эге-ге, пане-брате! Ты и справди заходывсь считать совъ! Думасишь, хочъ бы й додому та на ничь.

— Передъ вами не потаю, товарищи,— сказавъ запорожець, обернувшись до йныхъ и вырчывшы свои баньки.— Чы знаете, що моя душа давно продана нечыстому?

— Не вельке й диво розказуешть! Кто на своему вику не знався зъ нечыстымъ? А колы таке дило, такъ тутъ и треба тоби, що называється, гулять на прахъ!

— Эхъ, хлопци! Гулявъ-бы, та въ що ничь строкъ прыйшовъ! Чы чуєте, товарищи! Сказавъ винъ, хлопнувшы йныхъ по рукахъ: уважте моему горю! Не поспить одніей ночи, не выдайте души нечыстому! По вику не забуду вашои прыязни!

Якъ не пособить чоловікови у такому лыху! Дидь твердо заручывсь, що скоріше винъ дастъ одризать оселдець зъ своеи головы, чымъ допустыть чорта понюхать собачою своею мордою хрыстіянської души.

Козаки наши йныхалы-бъ може й дали якъ бы не обволокло усього неба темнотою, наче чорнымъ рядомъ, и не зробылось у поли такъ темно, якъ шидь кожухомъ. Тильке далеченько де-сь свитылось, и кони, почувшы близько стойло, пишы выидче, уставывшы очи и уши у темноту. Свитло, здавалось, само бигло назустрічь, и скоро передъ ко-

закамы показався шынокъ, схмылышысь дуже въ одну сторону, наче баба на дорози зъ веселыхъ хрестынь. Въ ти поры шыкы булы не таки, якъ теперь. Доброму чоловикови не то, щобъ розвернутьця, та ударыть горлыци або гопака, а и прыляты нигде було, якъ заберетьця въ голову хмилъ и ноги почнуть пысать покой-онъ-по. Двиръ бувъ увесь уставленный чумацькымы возамы; пидъ повиткамы, у синяхъ, въ ясляхъ хто згорнувшысь, хто розкыдавшысь, хронлы уси, якъ коты. Одынъ шынкарь, сыдячы передъ каганцемъ, одмичавъ на палыци на карбижъ, скильке кварть, и восьмухъ высушылы чумацьки головы. Дидъ, потребувавши треть видра на трьохъ, пишовъ съ товаришамы въ сарай. Уси трое ляглы рядомъ. Не уснивъ дидъ и разу повернутьця, колы бачыть, обыдва його прыятели уже сплять мертвымъ сномъ. Дидъ розбудывъ прыставшого до йихъ третьего козака и нагадавъ йому, що треба берегты запорожця. Той уставъ, протерь соби очи и упьять заснувъ. Ничого робыть, прыйшлось дидови одному караулыть. Щобъ розигнать якъ небудь сонъ, дидъ уставъ, обдывився уси возы, що стоялы у двори, навидався до коней, закуривъ люльку, прыйшовъ па задъ и сивъ упьять коло своихъ. Тыхо було такъ, що якъ-бы муха пролетила, такъ и ту було-бъ чуть. Колы ось здаетьця дидови, що изъ-за блыжнього воза що-сь таке сире показуе рогы.... Тутъ очи його началы злынагыця, такъ що треба

Було йнихъ часто протыратъ кулакомъ и пробановатъ остаткомъ горілки. Тильке очи прояснили, якъ уже шичого не було видно, десь страховище зникло. Трошки перегадомъ, зновъ показується изъ пидъ воза що-сь страшне та рогаге... Дидь вырячивъ очи, скільке можна; тильке проклята дримота усе нередь нимъ затумановала; руки въ його окостянили, ноги одубили и голову такъ кринько здавивъ сонъ, що винъ повалывся, мовъ убитый. Довго спавъ дидь, и якъ прыпекло сонце добре въ його выбрыту потылицю, тоди тильке схватывся винъ на ноги.

Позихнувши разивъ зъ два и почухавшы спыну, побачывъ винъ, що чумацькихъ возивъ у двери стояло уже не такъ багато, якъ зъ вечора. Чумаки видно де-яки выйихали ще до свита. Кынувся дидь до своихъ — козакъ сныть, а запорожця нема. Ставъ пытатыця, ниhto знать не знае; одна тильке верхня свытка лежала на тому мисти, де спавъ запорожець. Злякався дидь и задумавсь. Пишовъ подывытыця на кони — нема ни свого, ни запорожського!

— Що за лыха година? — думаетъ дидь. — Положымъ, що запорожця взяла нечыста сыла, а хто-жь узявъ коней?

Обдумавшы усе якъ слидъ, дидь догадався, що видно чортъ прыходывъ нишкомъ, а якъ до пекла не близько, то значыть винъ и узявъ його коня. Дуже досадно було дидови, що не выдержавъ козацького слова и не устеригъ запорожця.

— Ну, думаете винь, — ничего робить! Придетья идты нишкомъ: може попадетья на дорози якый небудь барышныкъ, що йнхатыме зъ ярмарку, то якъ-небудь уже куплю коня.

Кынувся дидь шукать шапку, колы и шапки нема! Насылу згадавъ винь; що ище учора поминявся винь шапкамы зъ запорожцемъ. Де-жъ вона теперь бильше, якъ не у чорта, а тамъ зашыта гетьманська грамота! Отъ тоби и гетьманський гостинець! Оце якъ-разъ привизъ грамоту до царици! Тутъ дидь заходывся помынять чорта такымы прозвыщамы, що думаю, йому не одынъ разъ тоди чхалось у пекли. Тильке лайкого дилови не дуже пособышь, а потылыци скильке не чухавъ дидь—ничого доброго не выдумавъ. Що його робить? Кынувся дидь шукать чужого ума: зибравъ усихъ, що булы въ шынку добрыхъ людей, чумакивъ и просто зайизжыхъ, и розказавъ йимъ, що такъ и такъ, таке-то скоилось лыхо. Чумаки довго думалы, поидпыравшы батогамы свои бороды, крутылы головами, а дали сказалы, що не чулы такого дыва на билому свити, щобъ гетьманську грамоту укравъ чортъ. А други добавылы, що колы чортъ або москаль украдутъ що небудь, такъ помынай, якъ звалы! Одынъ тильке шынкаръ сыдивъ мовчки у кутку. Дидь и прыступывъ до його. Уже колы мовчыть чоловикъ, такъ значыть багато знае. Тильке шынкаръ не дуже-то бувъ щедрый на слова, и якъ-бы

дидь не доставъ съ кармана пять злотыхъ, то простоявъ-бы передъ нимъ даромъ.

— Я научу тебе, якъ найты грамоту, — сказавъ шинкаръ дидови, одвившы його въ сторону. У дйда и на серци одлягло. — Я бачу потвоему погляду, що ты козакъ — не баба. Слухай-же! Коло шинку близько буде дорожка направо у лисъ. Тильке стане у поли прымеркати, щобъ ты бувъ уже на поготови. У лису живутъ цыганы и выходяють изъ свого кубла кувать зализо у таку ничъ, у яку тильке видьмы йиздять на своихъ кочергахъ. Чымъ воны на самомъ дили занимаютьця, знать тобі того не треба. Буде багато стукку та грюку въ лису, тильке ты не йды туда; видкиля зачнешъ стукъ; а буде передъ тобою маленька дорожка, коло обгорилого дерева, — дорожкою тиею ты иды та й иды... Буде тебе теренъ дряпати, густа оришына затулять тобі дорогу, а ты усе иды; а якъ прыйдешъ до невеличкои рички, тоди тильке станешъ. Тамъ ты и побачышь, кого тобі треба. Та не забудь набратъ у карманы того добра, для чого и карманы зроблени... Ты самъ знаешъ, що добро те и чорты, и люде люблять.

Сказавшы оце, шинкаръ сховався въ свою кимнату и бильше не схотивъ до дйда и слова балакати.

Покійный дидъ мій бувъ чоловікъ не изъ рябкого десятка; бувало, зустрине вовка, такъ и ухватить прямо за хвистъ; а якъ пройде съ кулаками промижъ козакнвъ, —

такъ и попадають уси, якъ груши, на землю! Тильке и диди ставъ пробирать цыганський шитъ, якъ увійшовъ вишь у таку глушу ничъ у лисъ. Хочъ бы зирочка на небі! Темно та тихо, якъ у вынному пидвали; тильке и чуть було, якъ далеко-далеко вверху, надъ головою, холодный витерь гулявъ по верхвьямъ деревивъ, и воны роскачувались, якъ пьяни козацьки головы, и шептала лыстями пьяну ричъ. Коли ось повіяло такимъ холодомъ, що дидъ згадавъ и про овечый свій кожухъ, и тутъ же зразу пеначе сто молотивъ застукало по лису такимъ стукомъ, що у диди ажъ у голови загуло, и пеначе блискавкою освитыло на хвылышу увесь лисъ. Дидъ заразы побачывъ дорожку коло обгорилого дерева, а но надъ нею росла оришина та густый терынь. Якъ разъ же выхо было такъ, якъ казавъ шынкарь, — значыть и шитъ не обдуривъ його! Тильке не дуже-то весело було продыратыя черезъ колючый терынь; ище зъ роду не прыходылось йому такъ, щобъ проклятый терынь такъ дуже дряпався; частенько допикало такъ, що хотилось ажъ крикнуть. Зъ велькымъ трудомъ выбрався такы дидъ на просторе мисто и тутъ примытывъ, що деревья росли усе ридше и чымъ дальше, ставали таки шыроки та товсти, що такихъ дидови не доводилось бачыть и по ту сторону Польши. Глянувъ дидъ передъ себе, коли мижъ деревомъ заблестила ричка, та така чорна, якъ добре загартована сталь. Довго стоявъ дидъ

коло берега, поглядаючи на всю боки. Ды-вытыця: на тымь боци горыць огонь и, здаецьня, ось-ось потухне, и упьять горыць и оддаецьця у води, а вода хлюпоче и трусытьця, якъ ляхъ у козачыхъ лапахъ. Колы ось черезъ ричку мисточокъ!

— Ну, тутъ хиба тильке одна чортова таратайка пройде!—подумаць дидь.

Тильке винь не ставъ довго роздывлятьця и смилыво пишовъ по мистку, и скоринче чымъ другой успивъ бы достать рижокъ и понюхать табаку, — бувъ уже на другому боци. Тешерь тильке розглядивъ винь, що билия огню сидили люде та таки на выборъ усе красыви на морду, що въ другому мисти Богъ знае щобъ давъ, щобъ тильке одвя-затъця одъ такого знакомства. А тешерь, ничого робить, треба було индйты. Отъ дидь дйшовъ до тыхъ людей тай уклонывся йимъ чуть не въ самый поясъ.

— Боже поможы вамъ, добри люде!

Хочъ бы одынъ кывнувъ до його глого-вою! Сыдятъ уси та мовчатъ, та що-сь таке сызлють у огонь. Побачывшы, що одно мисто коло йныхъ у кружку не заляте, дидь безъ лышншон оклышности сивъ коло йныхъ и самъ. Сыдятъ ти люде—мовчатъ, и дидь йимъ ничого не каже. Довго сидили мовчки. Дидови уже и набрыдло; давай винь шарыть у кешени, вытягъ люльку, подывывся кругомъ—ни одынъ не дывытьця на його.

— Уже, добродйство, будьте ласкови, каже дидь, якъ бы такъ, щобъ, прымирно — дыс-

коть, того... щобъ примирно сказать, и себе, значить, щобъ не забыть, и вамъ щобъ не въ обиду, --- люлька-то у мене есть, та того, чымъ бы ййи запалить, чортма!

Упьять, хочъ бы слово хто сказавъ; тильке одынъ шырнувъ дидови горячою головешкою прямо межы-очи, такъ-що якъ бы дидъ трохы не одвернувся, то головешка выпекла бь йому одно око. Бачыть дидъ, що тильке даромъ проходить время, ставъ винъ розказувать йймъ свое дило; воны и уха понаставлялы и лапы попротягалы. Дидъ догадався. Забравъ у жменю уси гроши, яки у його булы, и кынувъ йймъ, якъ собакамъ, прямо въ середину. Якъ тильке кынувъ винъ гроши, усе зразу передъ нымъ перемишалось, земля загудила и самъ винъ не стямывся, якъ опынввся чуть не въ самому пекли!

— Ой, лихо! Матинко! — крикнувъ дидъ, глянувши коло себе. — Яки-жъ страховыща!

Дывытыця дидъ, а передъ нымъ зибралась мабуть уся нечыста орда изъ самого пекла. Однихъ видьмъ така була гибель, якъ зимою буває выпадє багато снигу: и вси чысто розряжени та розкрашени, якъ дивчата на ярмарку. И вси, скильке йихъ не було, якъ дурни, танцовалы якогo-сь чортовського трьопака. Страхъ проннявъ бы крещеного чоловіка тильке одъ того, що дывывся-бъ винъ, якъ высоко стрибала бисова орда. На дича, хочъ и злжався винъ, а напавъ смихъ, якъ углядивъ, що чорты

зъ собачими мордами, на тоненькихъ ножкахъ, ковыляючи хвостами, пиднуськачи бисрыкы коло видьмъ, паче хлопци коло гарныхъ дивчатъ, а музыканты были себе въ щокы кулаками, якъ у бубонъ, и свыстили восамы, якъ у сошилку. Тильке забачылы днда, заразы и турнулы уси до його ордою! Свынячи, собачи, козлыни, дрофыни, кобылячи рыла—уси попростягамысь, та такъ и лизуть до днда цилуватьця! Плюнувъ дидь, такъ гыдко йому зробылось! Потимъ-того схватылы днда и посадылы за стилъ, та такый довгый, що може буде довжыною зъ дорогу одъ Конотопа до Батурына.

— Ну, це ще не дуже погано!—сказавъ самъ собі дидь, побачывши, що на столи стоялы ковбасы, свынныа, крышена цыбуля и багато другихъ стравъ:—выдно чортова орда не держыть нѣякого посту!

А треба сказать, що покійный дидь не пропуськавъ добраго случая, щобъ перехватить сього-того на зубы. Не думаячы довго, прысунувъ вишь до себе мыску зъ самою та чымалый кусокъ свынныа, узявъ вылку, трохы тильке меньше одъ тыхъ выль, що беруть сню, захватывъ сю самый здоровый кусокъ, пидставывъ пматокъ хлѣба и тильке що роззявивъ ротъ, колы глядь,—ажъ кусокъ той и попавъ у чужый ротъ, якъ разъ коло його уха, и чуть, якъ и пнямкае и стукае зубамы на весь стилъ! Дидь ничого; узявъ другой кусокъ и уцьять, неначе и по губамъ у себе зачепывъ, а

тільки и теперъ полавъ не въ свое горло. Дидь у третій разъ, и знову тежъ саме. Збисився дидь: забувъ и у чинхъ вишь лапахъ, прыскочывъ до чортивъ та якъ крыкне:

— Що вы, чортови души, здумалы сміятця зъ мене, чы що? Якъ не оддасте мени заразъ мои козацькы шапки, такъ нехай я буду католикъ, колы не персеверну усыхъ вашихъ свыпячыхъ рылъ на потылицю!

Не успивъ дидь доказать послидни слова якъ уся орда выскалыла зубы и пидняла такый реготъ, що у дида и на души похолонуло.

— Добре,—проскавчала одна видьма, котру дидь прынявъ за старшу надъ усымы, бо лычына ййи була сама найпаскудниша:—шапку оддамо тобі, тильке ажъ тоди, якъ згуляешъ зъ нами тры разы въ „дурня“!

Що тутъ робыть? Козакови систы зъ бабамы у дурака! Дидь ставъ одказуватыя, одказуватыця, а дали, ничого робыть, такы сивъ. Прынесли карты, такы замазани, якымы тильке попивны гадають про женихивъ.

— Слухай же!—закавчала видьма въ другый разъ:—якъ що хочъ разъ выграешъ—твоя шапка; а якъ уся тры разы останешся дурнемъ, такъ не прогнивайся, не тильке шапки, може и свита бильше не побачышь!

— Здавай, здавай, бисова лычыно! Що буде, те й буде!

Узявъ дидь свои карты у руки—и дывытыця не хочетця, такы скверни: хочъ бы на смихъ хочъ одиць козырь! Изъ масти десятка сама

старша и паръ немає; а видьма усе валыть пятёркамы. Прыйшлось остатця дуракомъ. Не уснивъ дидъ остатця дуракомъ, якъ зо всехъ сторонъ заржалы, загавкалы и захрюкалы морды:

— Дурень! Дурень! Дурень!

— Щобъ вы полонались, чортивъ заводь!— закрычавъ дидъ, заткнувши соби пальцями уши.

Ну, думает дидъ, видьма той разъ подтасувала, а теперь я самъ буду здавать.

Здавъ дидъ карты, засвитывъ козыря; подывывся у свои карты: масть хочъ куда, и козыри есть. Пишло дило сперва нечаче и добре, тильке скоро видьма подсунула йому пятёрку зъ королямы! У дида въ рукахъ одни козыри! Не думавшы, не гадавшы, якъ учыстыть дидъ увесь пятерыкъ козырямы!

— Эге-ге, це не по козацькому! А чымъ ты бьешъ, хлопче?

— Якъ чымъ? Козырямы!

— Може це по вашому и козыри, а по нашому такъ ни!

Глянувъ дидъ, ажъ справди проста масть! Що за чортова работа! Прыйшлось и вдруге остатця дурнемъ! А бисова орда унять заревла на все горло:

— Дурень! Дурень! Дурень!— И одъ того ревыща ажъ стилъ хытався и карты стрыбалы по столи.

Дидъ розсердився. Здавъ карты въ послідній разъ, и унять пишло сперва наче

добре. Видьма знову підсунула п'ятёрку; дидь уси карты покрывъ и набравъ зъ колоды повну руку козыривъ.

— Козыр!—закрычавъ дидь; ударивши по столу картою такъ, що вона ажъ скрутилась; видьма покрыла восьмакою простою масти.

— А чымъ ты, старый чортъ, бьешь?

Видьма підняла карту, колы підъ нею лежить проста шостака.

— Ахъ, бисове навожденіе!—сказавъ дидь, ударивши зъ досады по столу зъ усіен силы кулакомъ. Добре, що у видьмы була плоха масть, а у дида, якъ нарошне, на ту пору усе пары. Ставъ винъ набирать изъ колоды картъ, тильке и мочи нема; така погана карта иде, що дидь и руки опустивъ, а въ колоди уже нема ни одни карты. Походивъ дидь уже такъ, не дивлячысь, простою шостакою, колы видьма прыняла.

— Отъ тоби й на! Що-жъ це таке? Э, тутъ що небудь не съ проста!—Думае самъ про себе дидь.

Узявъ винъ, підсунувъ потыхеньку карты підъ стилъ та й перехрестивъ, колы дивытця, ажъ у його въ рукахъ козырни тузъ, король и валетъ, а вмисто шостаки винъ походивъ кралю.

— Ну, дурень-же я справди бувъ! Король козырный! А що? Прыняла? Ага, бисова маты! А туза не хочешъ?.. Тузъ! Валетъ!..

Застукало, загремило по всьому пеклу, а на видьму напалы корчи... Колы глянувъ дидь, ажъ шапка його летѣть та прямо йому межы-очи бу-бухъ!

— Ни, постоите!—закрычавъ дидь, рощрабрывшысь и надившы шапку.---Якъ що заразъ не стане передо мною мій молодецький кинь, такъ нехай мене убье гримь на оцьому самому нечыстому мисти, колы я не перехрещу усихъ васъ святымъ хрестомъ!

И уже було и руку пиднявъ, якъ передъ нимъ забряжчали кинськи кисткы.

— Оце тобі твій кинь!

Заплакавъ бидный дидь, якъ мама дытына, глянувши на нихъ! Жалко старого товарища!..

— Дайте - жь мени хочъ якогo небудь коня, щобъ выбратця изъ вашого кубла!

Чортъ ляснувъ арапныкомъ и де не взявся кинь, якъ огонь, и дидь, якъ птыця, вылетивъ на йому наверхъ! Тильке на дида великий страхъ напавъ дорогою, бо його кинь ни окрыку, ни поводитвъ не слухався, а таскавъ його, якъ бешеный, черезъ провалля та болога... Глянувъ разъ дидь соби пидъ ноги, та ще дужче злякався: пропасть глубока та круча страшенапа пидъ ногамы, а чортовому коневи и нужды мало! Прямо потаскавъ черезъ пси! Дидь пидскочывъ, не удержався и такъ и зашумивъ у пропасть ажъ на дно и такъ торохнувся объ землю, що неначе и духъ зъ його вылетивъ! Довго лежавъ дидь безъ памьяты,

а якъ прочумався трохи, такъ уже стало розвыцятыця; ставъ винъ роздвлятыця кругомъ, колы скризь знакоми мѣста, и самъ винъ лежавъ зверху на крыши своеи хаты!

Перехрестывся дидъ та й злизъ додолу. Що за бисова робота! Подывывся винъ соби на руки, — уси въ крови; подывывся у дижку зъ водою — и морда въ крови! Оббачывся винъ, щобъ не злякать дитей, та й иде потыхеньку въ хату, колы дывытыця, перелякани диты идуть до ойго задомъ, указують на матиръ, та й кажуть:

— Дывысь! Дывысь! Маты, мовъ дурна, скаче!

И справди такъ! Сыдыть його жинка, заспишы передъ гребинемъ, у рукахъ держитъ веретено и сонна подстрыбуе на лавци! Дидъ узявъ ййи за руку, розбудывъ потыхеньку та й каже:

— Здрастуй, жинко! Чы ты здорова?

Довго жинка дывылась на його, вытрищывшы очи, и насылу пизнала дида, а тоди стала розказувать, що ййи снылось, якъ ничъ йпиздыла по хати и выганяла зъ хаты лопатою горшкы, мыскы... и ище наверхлось багато чортъ-зна чого!

— Ну, каже дидъ, тоби снылось, а мени отаке справди робылось! Треба буде намъ освятать хату... Мени-жъ теперь дримать ничего, а треба йихать!

Оддыхнувшы трохи, дидъ доставъ соби коня и уже нигде не стававъ на дорози, а йихавъ днемъ и ноччу, покы не дойхавъ

до миста и не отдавъ грамоты самой царицы. Тамъ надывывся дидь такихъ дывъ, що стало йому надовго після того розказувать: якъ повелы його въ кимнаты, та таки високи, що якъ бы хать десять поставыть одна на одну, такъ и тоди до верха не доставъ-бы; глянувъ винъ у одну кимнату, — нема; у другій — нема; у третій — тежъ нема, и въ четвертій нема, та уже ажъ у пятій — дывытьця, сидыть сама царица, въ золотому винци на голови, у новенькій сирій свытци, въ красныхъ чоботяхъ и золоти галушки йистъ; якъ вона звелила насыпать йому повну шапку сыныцямъ; якъ... та всього и згадать нельзя! Про свое лихо съ чортамы дидь и думать забувъ, а якъ случалось, що хто небудь спомынавъ про те, такъ дидь мовчавъ, наче не про його и балачка ишла, и трудно було допросытьця його розказать усе, якъ було... Тильке выдно у наказаніе за те, що не спохватывся заразъ освятыть хату, баби черезъ кажный годъ, и якъ разъ у те саме время, усе робылось таке дыво, що танцюетьця було, та й тильке... за що не визьметьця, а ногы зативають свое и такъ и хочетьця пидгы навирыядкы!..

(Переведено изъ сочиненій П. В. Гоголя).

26. Старинна пiсня про пана Лебеденка.

Ой, якъ поихавъ панъ Лебеденко та у
млынъ за мукою,
Зостричають його гайдамакы за Дунаемъ
рикою:

„Ой, здоровъ, здоровъ, пане Лебеденку, та
превращый сыну!

Черезъ тебе, пане Лебеденку, мы тры ничкы
не спалы,
Та все тебе, пане Лебеденку, сюда дожны-
дали.

Ой, выпряжъ, выпряжъ, пане Лебеденку, та
копя вороного!“

— „Не выпряжу, вражи гайдамакы, хочъ
вась тутъ и много!“

— Выпряжъ, выпряжъ, пане Лебеденку, хочъ
булану кобылу!

„Не выпряжу, вражи гайдамакы, хочъ и
самъ тутъ загыну!“

Ой, якъ пидиялы пана Лебеденка на тры
снысы вгору,

Та й ударылы пана Лебеденка та у мистъ
головою.

„Ой, було-бъ же тоби, пане Лебеденку, та
у Сичи пануваты,

Та було-бъ-же тоби, пане Лебеденку, та
насъ не займаты!

Оце-жь тоби, пане Лебеденку, за твою хо-
рошу вроду,

Щобъ не тощавъ насъ гайдамакивъ у хо-
лодну воду“.

Ой, у лузи, въ лузы при берези, нъ
закрытимъ шыючку,

Знялы, знялы съ пана Лебеденка сапьянци й
сорочку.

Ой, якъ прылетила сывая зозуля, та й сила
на хати;

Сила на хати сывая зозуля, та й стала ку-
ваты:

„Ой, иды, иды, стара Лебедыхо, свого сына
ховаты!“

Охъ, якъ прыснывся старій Лебедыси поччу
сонъ важкенський,

Пишла вона, пани Лебедыха, та до сусидокъ
близенькихъ.

„Охъ, сусидонькы, мои голубошкы, якый
мени сонъ прыснывся:

Будьто мій сынъ, панъ Лебеденко, та сю
ничъ оженився;

Ой, узявъ соби паняночку — въ чыстимъ
поли земляночку,

А туды витерь не завіе, а винъ марно въ
земли пріе“.

27. Абы свижа копійка.

- А здоровъ!
- Та здоровъ.
- Ну, якъ поживаешъ?
- Та слава Богу! А ты?
- Та и я ничего. А кума тамъ жыва?
- Пидстрыбуе!
- А диткы?
- Ростуть та бигають.
- Видкиля йидешъ?
- А зъ ярмарку.
- Що жъ ты тамъ робывъ?
- Свыню купывъ.
- За скильке?
- За тры карбованци.
- А де-жъ вона?
- Хто? Свыня?
- Эге.
- Та продавъ.
- За багато?
- За два карбованци.
- Овва! Нащо-жъ ты продешевывъ?
- Та то дарма, такъ за те-жъ и я поярмаркувавъ!
- А карбованця даромъ стратывъ!
- Такъ що-жъ! Абы свижа копійка!
- Ну, хиба такъ! Прощавай-же!
- Бувай здоровъ!

А. Пивень.

28. Пробрехався.

- Здоровъ, брате!
- Здоровъ, Кииндрате!
- Видкиля идешъ?
- Видсиль не выдно!
- Хибѣ дуже далеко?
- А вже-жъ далеко!
- Якъ?
- Та такъ, що ты тамъ зроду не бувъ!
- Чы-ба! А може й бувъ?
- Де тобі тамъ бувать! Тебе й по морди выдно, що ище ты не бувъ у бувалицяхъ!
- Та брешешъ! Може бильше тебе бачывъ!
- Що ты тамъ бачывъ?
- А то-жъ ни? Усячину!
- А ты-жъ у Анапи бувъ?
- Де?
- У Анапи!
- А то-жъ ни? Ище раньше тебе!
- А де-жъ вона?
- Противъ неба—на земли!
- Не хвастай! Я добре знаю, що ты тамъ не бувъ.
- Овва!
- Отъ тобі й овва!
- Брешешъ, бувъ и усе тамъ бачывъ!
- Що-жъ ты тамъ бачывъ?

- Га?
- Що ты тамъ бачывъ, пытаю?
- Що я тамъ бачывъ?
- Э!
- Усе!
- А корабли бачывъ?
- Що?
- Корабли!
- А то-жь якъ? Ще-бъ такъ не бачывъ!
 Може ты йихъ не бачывъ! А я йихъ йивъ!
- Йивъ? Ото дурный! Воны-жь деревь-
 яни!
- Кто?
- Корабли! Хиба йихъ йидять? На йихъ
 йиздять!
- Тю! Такъ-то я забувъ! Я думавъ, що
 то ти раки, що у мори живутъ.

А. Пивель.

29. Салдаты та баба.

Ночувавъ салдаты у одніей бабы, а утромъ уставъ раненько, укравъ у бабы цана та й повивъ соби дорогою. Устала баба, кынулася до своей худобы, — а у пей и худобы тѣи було, тильке свѣня, та одынь цань, — колы дывытьця, ажъ цана нема. Кто-жь це ййи пограбывъ? Бильць не хто, якъ не салдаты, бо дуже рано выбрався зъ хаты! Думае баба. Кынулася баба доганять салдаты, та й догнала на дорози ажъ середъ стѣну.

— Служывый! Чуешъ? Служывый! Пидожды.

— Что тебѣ нужно?

— На що ты взявъ мого цана?

— Каво?

— На що, пытаю, ты мого цана узянь?

— Какъ, на что? Развѣ не видишь? На веревку!

— Знаю, що на бычовку. А за що ты його учявъ?

— Да за рога!

— Я не про те тебе пытаю! На що ты мене пограбывъ, хиба я тоби должна?

— Такъ развѣ я съ тебя требую?

Такъ баба ничого и не добылася, плонула, вылаяла добре салдаты, та й пошла назадъ.

А. Шивель.

30. Розумный Грыцько.

— Грыцько!

— А што?

— Слухай, што я тебе спытаю:

— Ну, пытай.

— Я спытаю тебе так, што и ты не знаешь!

— Брешешь, я усе знаю!

— Ни, не знаешь!

— Ни, знаю.

— А ну скажы, чого люде бувають одни били, а други чорни?

— И-и, дурный! А ты хіба и цього не знаешь?

— А стало-быть, не знаю, колы тебе пытаю! Та ты й самъ, мабуць, не знаешь!

— Якъ не знать, — знаю.

— А ну, скажы!

— Чого люде бувають били та чорни?

— Эге.

— Отъ дурный! Уже-жь ны чого, якъ того, што одни родятця днемъ, а други ноччу.

— Це-бъ, то днемъ — били, а ноччу — чорни?

— А вже-жь не якъ!

— А й справди мабуць такъ! А я бачь цього и не подумавъ.

	Стр.
23. Писня про козака Супруна	106
24. Козаць — сирота	108
25. Якъ чортъ укравъ гетьманську грамоту	110
26. Старында писня про нана Лобедонка	120
27. Абы свѣжа копійка	131
28. Пробрехався	132
29. Салдаты та баба	134
30. Розумный Грыцько	135
31. Весели приспиви до козачка	137